

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Облік доходів і витрат та аналіз фінансового стану ТОВ

«ТЕХНОХІМ ГРУП»

Виконав студент 2 курсу, групи 8.0712-оа-1
спеціальності 071 Облік і оподаткування
освітньої програми облік і аудит

В.О. Козирєв

Керівник к.е.н., доцент Саснко О.Р.

Рецензент к.е.н., доцент Сьомченко В.В.

Запоріжжя 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Освітня програма облік і аудит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«____» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Козирєву Владиславу Олександровичу

1. Тема роботи: Облік доходів і витрат та аналіз фінансового стану ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

керівник роботи Саєнко О.Р., к.е.н., доцент,
затверджені наказами ЗНУ від 01.05.2023 №650-с, 18.09.2023 р. № 1446-с.

2. Строк подання студентом роботи: 01 грудня 2023 року.

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та фінансової звітності підприємства.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретико-нормативні аспекти організації та обліку доходів та витрат; вивчити особливості обліку доходів та витрат на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» та сформулювати пропозиції щодо його вдосконалення; дослідити теоретичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства; проаналізувати фінансовий стан ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 16 рис., 34 табл. і 2 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	19.08.2023	19.08.2023
2	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	16.09.2023	16.09.2023
3	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	07.10.2023	07.10.2023

7. Дата видачі завдання: 01.06.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2023	Виконано
2.	Написання вступу	липень 2023	Виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2023	Виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2023	Виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2023	Виконано
6.	Написання висновків	листопад 2023	Виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2023	Виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2023	Виконано

Студент _____
(підпис)

В.О. Козирев

Керівник роботи _____
(підпис)

О.Р. Саєнко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 107с., 16 рис., 34 табл., 2 додатка, 77 джерел.

ОБЛІК, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, АНАЛІЗ, ФІНАНСОВИЙ СТАН,
ЛІКВІДНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ,
РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ

Об'єктом дослідження є процес відображення в обліку доходів і витрат та аналіз фінансового стану підприємства на прикладі діяльності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП».

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій з організації обліку доходів та витрат й аналізу фінансового стану ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» та виявлення шляхів їх подальшого вдосконалення задля забезпечення ефективного функціонування підприємства у сучасних умовах господарювання.

Теоретичні аспекти обліку досліджувалися із застосуванням методів індукції та дедукції, за допомогою яких визначено загальні тенденції розвитку обліку доходів і витрат. Для уточнення та поглиблення сутності доходів і витрат використано методи теоретичного узагальнення, групування, порівняння й конкретизації. Логічний метод, а також метод порівняння, використано для оцінки стану фінансового стану, при уточненні підходів до відображення в обліку операцій з доходами та витратами. Методи конкретизації, діалектичний метод, аналіз, синтез, абстрагування покладені в основу удосконалення організаційних й методичних засад бухгалтерського обліку доходів і витрат та аналізу фінансового стану.

Результати та значимість роботи полягають у розробці організаційно та методичних положень щодо вдосконалення обліку доходів, витрат та аналізу фінансового стану підприємства, зокрема:

удосконалено:

– аналітичний облік доходу від реалізації на підставі застосування аналітичних рахунків за напрямками реалізації товарів та видами виконаних робіт, що сприятиме збільшенню можливостей використання облікових даних про доходи з метою здійснення контролю та прогнозування прибутку підприємства;

Набули подальшого розвитку:

– підхід до управління фінансовою стійкістю підприємства на підставі використання матриці стратегій забезпечення фінансової стійкості з урахуванням інтегрального показника впливу зовнішнього середовища на фінансову стійкість та інтегрального показника фінансової стійкості розрахованого за даними підприємства, що дає змогу дати комплексну оцінку фінансової стійкості підприємства та ухвалити на її основі стратегічні фінансові рішення;

– методичний підхід до формування облікової політики в частині обліку витрат, на підставі визначення її складових з метою отримання інформації про результати діяльності підприємства та ухвалення ефективних управлінських рішень;

– сутність поняття «дохід» як одержання суб'єктом господарювання конкретних економічних вигід (грошових коштів, матеріальних активів) від різних видів його діяльності (операційної, фінансової) за певний період часу, що надасть змогу розкрити сутність поняття на підставі поглибленого визначення особливостей операцій отримання доходів.

SUMMARY

Qualification work contains: 107p., 3 sections, 16 fig., 34 tabl., 2 annex, 77 references.

ACCOUNTING, INCOME, EXPENDITURE, ANALYSIS, FINANCIAL STATUS, LIQUIDITY, FINANCIAL STABILITY, BUSINESS ACTIVITY, PROFITABILITY

The object of the study is the process of recording income and expenses in accounting and analyzing the financial state of the enterprise using the example of the Texnohim grup LLC state enterprise.

The purpose of the qualification work is the theoretical justification and development of practical recommendations on the organization of the accounting of incomes and expenses and analysis of the financial state of Technohim Group LLC state enterprise and identification of ways for their further improvement to ensure the effective functioning of the enterprise in the current economic conditions.

Theoretical aspects of accounting were investigated using the methods of induction and deduction, with the help of which general trends in the development of the accounting of incomes and expenditures were determined. To clarify and deepen the essence of income and expenditure, methods of theoretical generalization, grouping, comparison and specification. The logical method, as well as the method of comparison, is used to assess the state of the financial state, while clarifying the approaches to reflecting transactions with incomes and expenses. Methods of concretization, dialectical method, analysis, synthesis, abstraction are the basis for improving the organizational and methodological bases of accounting for income and expenditure and financial analysis.

The results and significance of the work consist in the development of organizational and methodological provisions for improving the accounting of incomes and expenses as well as analysis of the financial condition of the enterprise, in particular:

improved:

- analytical accounting of income from sales based on the application of analytical accounts for the areas of sale of goods and the types of work performed and services provided, which will help increase the use of income accounting data for the purpose of monitoring and forecasting the profit of the enterprise;

have been further developed:

- an approach to managing the financial stability of an enterprise based on the use of a matrix of strategies for ensuring financial stability, taking into account the integral index of the influence of the external environment on financial stability and the integral index of financial stability calculated on the company's data, makes it possible to provide a comprehensive assessment of the financial stability of the enterprise and make strategic financial decisions based on it;

- methodological approach to the formation of accounting policy in terms of the components of information support on income and expenses, which makes it possible to improve the organisational support of accounting and the methodology for accounting for income and expenses in the financial statements of an enterprise;

- the essence of the concept of «income» as the receipt by a business entity of specific economic benefits (cash, tangible assets) from various types of its activities (operating, financial) for a certain period of time, which will allow to reveal the essence of the concept based on an in-depth definition of the features of income transactions.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ПДВ – податок на додану вартість

ПП – приватне підприємство

ПКУ – Податковий кодекс України

ФОП – фізична особа підприємець

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

П(С)БО – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

м. – місто

рах. – рахунок

ф. – форма

грн. – гривень

р. – рік

% – відсотки

Δ – зміна у динаміці

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

СКРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1 Сутність та методичні підходи до визнання доходів і витрат діяльності підприємства.....	16
1.2 Порядок визначення фінансових результатів	27
1.3 Теоретичні засади аналізу проведення фінансового стану	34
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ НА ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	42
2.2 Синтетичний та аналітичний облік доходів і витрат	47
2.3 Шляхи оптимізації обліку доходів і витрат на підприємстві.....	64
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	
3.1 Аналіз платоспроможності, ліквідності та фінансової незалежності підприємства.....	69
3.2 Аналіз показників ефективності діяльності підприємства.....	77
3.3 Оптимізація управління фінансовою стійкістю підприємства.....	89
Висновки.....	94

Перелік посилань.....	97
Додаток А Баланс підприємства за 2021р.....	104
Додаток Б Звіт про фінансові результати підприємства за 2021р.....	106

ВСТУП

В умовах ринкової економіки питання обліку доходів і витрат є одним з основних у системі як фінансового, так і управлінського обліку суб'єктів господарювання. Правильно та раціонально організований облік доходів і витрат – це запорука своєчасного виявлення й усунення недоліків розвитку підприємства, знаходження резервів для поліпшення фінансового стану господарюючого суб'єкта та забезпечення фінансової стійкості його діяльності. Якісна система обліку доходів і витрат є фундаментальною основою для забезпечення стійкого росту підприємства.

Для виживання підприємства в умовах постійного загострення конкурентної боротьби необхідно вміти реально оцінити фінансовий стан як свого підприємства, так і існуючих потенційних конкурентів. Під фінансовим станом підприємства розуміють спроможність підприємства фінансувати свою діяльність. Управління підприємством – це складний процес, що потребує постійного контролю за діяльністю підприємства з метою підвищення ефективності його функціонування, а також визначення перспектив його розвитку. Проблема аналізу фінансового стану підприємства та його оцінки є актуальною і сьогодні, оскільки, з одного боку, він є результатом діяльності підприємства, тобто його досягнення, а з другого – визначає передумови розвитку підприємства.

Актуальність вибору теми визначається тим, що у ринкових умовах господарювання особливої важливості набуває об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства. Також в сучасних умовах господарювання особлива увага приділяється бухгалтерському обліку доходів і витрат, які є одним з найважливіших складових діяльності підприємств. На сьогодні проблеми формування доходів і витрат набувають актуальності і це обумовлює необхідність поглибленого вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду, пошуку напрямів удосконалення обліку та посилення контролю за

повнотою отримання доходів, економією витрат та формуванням прибутку (збитку). Адже, провідна роль прибутку полягає в тому, що вони забезпечують зміцнення бюджету держави, сприяють інвестиційній привабливості, діловій активності підприємств у виробничій і фінансовій сферах.

З'ясуванню природи, умов виникнення, змісту, функціям, видам, оцінці, механізму формування і відображення в бухгалтерському обліку фінансового результату діяльності підприємств приділяли значну увагу в своїх працях вітчизняні вчені-економісти в різні періоди часу. Вагомий внесок у дослідження цієї категорії зробили Борщевський П. П., Герасимович А. М., Голов С. Ф., Гуцайлюк З. В., Дем'яненко М. Я., Кірейцев Г. Г., Кужельний М. В., Лінник В. Г., Мних Є. В, Саблук П. Т., Сопко В. В., Сук Л. К., Чумаченко М. Г. та ін.

Розв'язання проблеми управління фінансовим станом підприємства перебуває в центрі уваги багатьох сучасних наукових досліджень. Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад оцінки фінансового стану підприємств внесли такі вчені, як: О. І. Барановський, І. О. Бланк, О. Д. Василик, О. Н. Волкова, Г. П. Герасименко, К. В. Ізмайлова, Т. М. Ковальчук, Л. А. Лахтіонова, О. О. Терещенко, М. Г. Чумаченко, С. І. Шкарабан та ін.

Незважаючи на вагомий вклад науковців, особливості обліку фінансових результатів та аналізу фінансового стану підприємства потребують особливої уваги та подальшого дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження порядку організації обліку доходів і витрат та аналізу фінансового стану з метою виявлення шляхів їх оптимізації для забезпечення ефективного управління підприємством у сучасних умовах господарювання.

Виходячи з визначеної мети поставлено та в повному обсязі реалізовано наступні завдання:

- дослідити та уточнити економічну категорію «дохід»;
- дослідити діючу методику обліку доходів і витрат на підприємстві;

- удосконалити методичний підхід до формування облікової політики в частині складових інформаційного забезпечення про витрати підприємства;
- оптимізувати аналітичний облік доходів підприємства від реалізації;
- проаналізувати фінансовий стан підприємства;
- оптимізувати управління фінансовою стійкістю підприємства.

Об'єктом дослідження є процес відображення в обліку доходів і витрат та аналіз фінансового стану підприємства на прикладі діяльності ТОВ «Технохім груп».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методичних аспектів організації й методики обліку доходів і витрат та аналізу фінансового стану підприємства.

Теоретичні аспекти обліку досліджувалися із застосуванням методів індукції та дедукції, за допомогою яких визначено загальні тенденції розвитку обліку доходів і витрат. Для уточнення та поглиблення сутності доходів і витрат використано методи теоретичного узагальнення, групування, порівняння й конкретизації. Логічний метод, а також метод порівняння, використано для оцінки стану фінансового стану, при уточненні підходів до відображення в обліку операцій з доходами та витратами. Методи конкретизації, діалектичний метод, аналіз, синтез, абстрагування покладені в основу удосконалення організаційних й методичних засад бухгалтерського обліку доходів і витрат та аналізу фінансового стану. Використання графічного методу сприяло наочному представленню статистичних даних і результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є сучасної теорії бухгалтерського обліку і аналізу, нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів з питань теорії та організації бухгалтерського обліку і аналізу, монографічні та періодичні фахові видання, матеріали всеукраїнських і міжнародних наукових і науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси тощо.

Результати та значимість роботи полягають у розробці організаційно та

методичних положень щодо вдосконалення обліку доходів, витрат та аналізу фінансового стану підприємства, зокрема:

удосконалено:

– аналітичний облік доходу від реалізації на підставі застосування аналітичних рахунків за напрямками реалізації товарів та видами виконаних робіт, що сприятиме збільшенню можливостей використання облікових даних про доходи з метою здійснення контролю та прогнозування прибутку підприємства;

набули подальшого розвитку:

– підхід до управління фінансовою стійкістю підприємства на підставі використання матриці стратегій забезпечення фінансової стійкості з урахуванням інтегрального показника впливу зовнішнього середовища на фінансову стійкість та інтегрального показника фінансової стійкості розрахованого за даними підприємства, що дає змогу дати комплексну оцінку фінансової стійкості підприємства та ухвалити на її основі стратегічні фінансові рішення;

– методичний підхід до формування облікової політики в частині обліку витрат, на підставі визначення її складових з метою отримання інформації про результати діяльності підприємства та ухвалення ефективних управлінських рішень;

– сутність поняття «дохід» як одержання суб'єктом господарювання конкретних економічних вигід (грошових коштів, матеріальних активів) від різних видів його діяльності (операційної, фінансової) за певний період часу, що надасть змогу розкрити сутність поняття на підставі поглибленого визначення особливостей операцій отримання доходів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці рекомендації автора щодо запропонованих удосконалень обліку доходів та витрат та аналізу фінансового стану ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП».

Розробки, рекомендації і висновки виконаної роботи доповідались, обговорювались й одержали позитивну оцінку на XVIII Міжнародній

науково-практичній конференція «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Запоріжжя, 19-20 жовтня 2023р.).

Крім того, питання організації обліку і аналізу готової продукції було розглянуто в 2 статтях та розміщено фаховому журналі «Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки» №4, 2023р. та у збірнику статей молодих вчених «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства» (випуск 8, 2023р.).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 103 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та методичні підходи до визнання доходів і витрат діяльності підприємства

«Важливу роль в процесі діяльності підприємства відіграють такі поняття, як «доходи» і «витрати», а також механізм їх співставлення для визначення фінансового результату

Проблеми формування, обліку та аналізу витрат та доходів розглядалися в працях відомих вітчизняних учених економістів, також вони відображені в монографіях, статтях та підручниках. Цими питаннями займалися такі видатні вітчизняні економісти, як: Ф.Ф.Бутинець, А.М. Герасимович, В.І. Єфіменко, Г.Г.Кірейцев, С.Ф.Голов, М.В. Кужельний, Л.В. Гинник, Є.В.Мних, В.С. Рудницький, М.Г. Чумаченко, В.Я. Савченко та ін.

Методологічні та методичні засади формування бухгалтерського обліку інформації про доходи підприємства визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи».

Вчені багатьох країн світу, незалежно від періоду їх творчості, висвітлювали категорію доходу в найрізноманітніших її аспектах. Незважаючи на відмінні напрями їх наукових досліджень, поняття «дохід» траплялось у працях майже всіх дослідників. Ця категорія була предметом широких дискусій серед представників різних економічних шкіл і течій» [25].

Дохід – надзвичайно поширене, часто застосовуване та водночас надзвичайно багатозначне поняття, що вживається у різноманітних значеннях (табл. 1.1). У сучасних умовах цей термін починає набувати

ширшого значення і тлумачення: по-перше – як основне джерело прибутку (чистого доходу); по-друге – як складна за структурою категорія, що вимагає теоретичного й методологічного уточнення.

Таблиця 1.1 – Визначення економічної категорії «дохід» у сучасній науковій літературі

Автор, джерело	Визначення доходу
Бутинець Ф.Ф.	«Як економічна категорія дохід (виручка) є потоком грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманий від продажу продукції, товарів, робіт, послуг» [9].
Блонська В.І.	«Дохід підприємства – це надходження, одержані внаслідок його господарської діяльності за певний період часу у вигляді конкретних економічних вигод, отриманих внаслідок використання у господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів в умовах прийняттого рівня підприємницького ризику» [6].
Загородній А., Вознюк Г.	«Дохід – 1) різниця між виторгом з реалізації продукції, робіт та послуг і вартістю матеріальних витрат на виробництво та збут цієї продукції. До матеріальних витрат у визначенні доходу зараховують вартість використаних у процесі виробництва матеріалів, виробів, конструкцій, палива та енергії, а також амортизаційних відрахувань, кошти на соціальне страхування та ін. виплати. Доходи підприємства відрізняються від прибутку на суму заробітної плати працівників: дохід дорівнює сумі прибутку і заробітної плати працівників; 2) грошові або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності» [23].
Камінська Т.Г.	«Доходами організації визнаються збільшення економічних вигод протягом звітного періоду внаслідок надходження активів і / або підвищення їх вартості, і / або зменшення зобов'язань, які приводять до збільшення капіталу організації, за винятком внесків власників» [27]
Продіус Ю.І.	«Дохід – це виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) за вирахуванням матеріальних витрат. Він є грошовою формою чистої продукції підприємства, тобто охоплює оплату праці та прибуток» [46].
ПСБО 15 «Дохід»	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного збору тощо). [42]

Як економічна категорія «дохід» у загальному розумінні означає потік грошових та інших надходжень за одиницю часу і складається з таких по факторних елементів як прибуток, заробітна плата, процент і рента.

Підґрунтям економічного підходу щодо визначення поняття доходу є термін виручка, тобто обсяг продажу виробленої підприємством продукції (робіт, послуг).

Інколи цей термін ототожнюється з поняттям «дохід підприємства». Найпоширенішим серед сучасних економістів стало визначення поняття «дохід підприємства» як суми виручки від реалізації продукції і майна, а також від здійснення позареалізаційних операцій.

У сучасній західній і вітчизняній науковій літературі дохід, розглядається також і як одна з центральних величин у теорії оподаткування та податковому законодавстві. Так, для цілей оподаткування дохід трактується як загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами.

Опрацювання теоретичних здобутків вчених та вивчення нормативної бази з бухгалтерського обліку дало змогу визначити, що раціональна та ефективна організація обліку доходів підприємства залежить від належним чином сформованої його облікової політики, яка становить сукупність принципів, методів і процедур, що сприяють об'єктивному відображенню облікової інформації у фінансовій звітності.

На основі дослідження методичних підходів трактування поняття «дохід» пропонуємо власне визначення данної економічної категорії, як одержання суб'єктом господарювання конкретних економічних вигід (грошових коштів, матеріальних активів) від різних видів його діяльності (операційної, фінансової) за певний період часу.

Зміст облікової політики щодо обліку доходів наведено на рис. 1.1.

Відповідно до П(С)БО 16 під витратами розуміють зменшення економічних вигід внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення

капіталу за рахунок внесків власників).

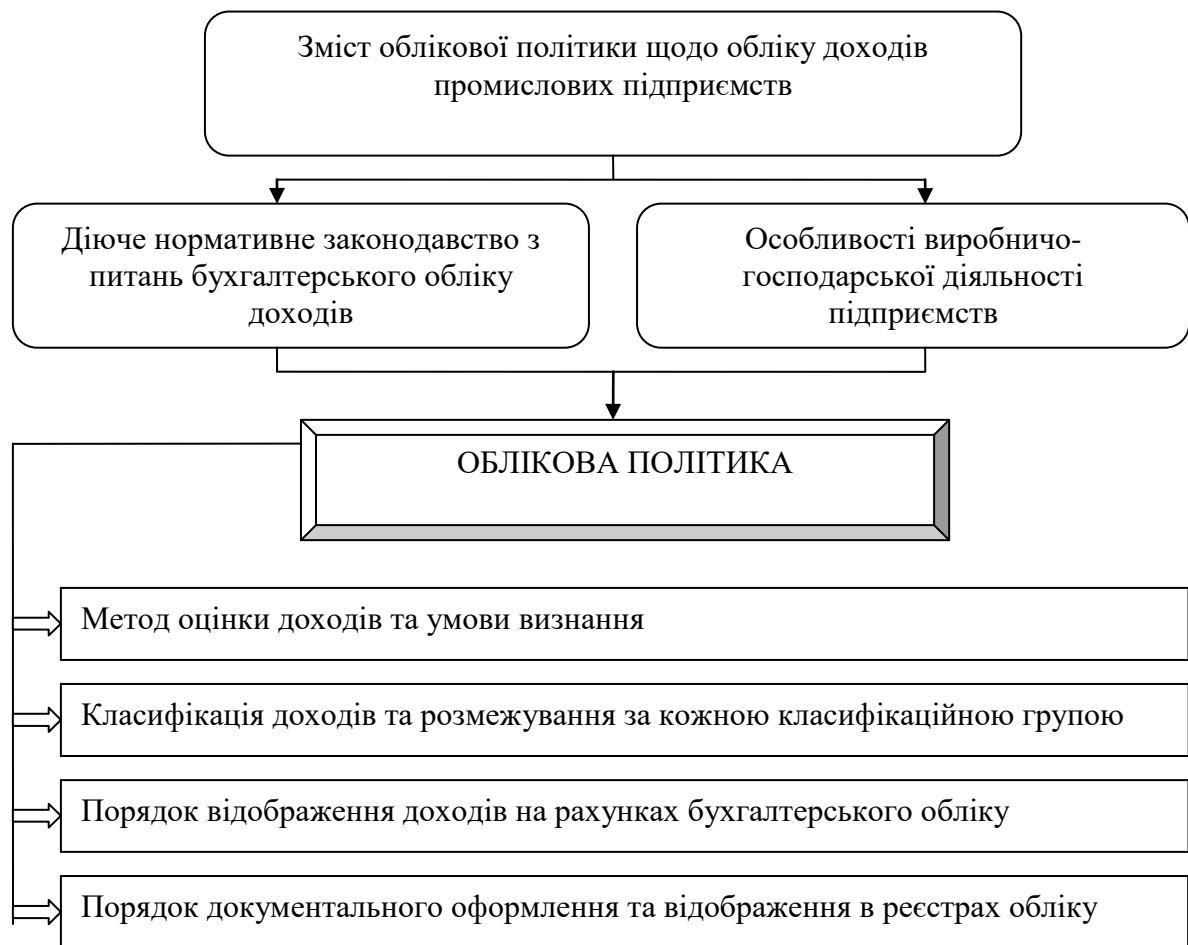

Рисунок 1.1 – Визначені аспекти облікової політики щодо обліку доходів підприємств

В економічній літературі зустрічається багато визначень терміну витрати.

При всьому розмаїтті трактувань економічної сутності категорії «витрати» їх можна згрупувати у дві великі групи – трактування витрат із точки зору економічної теорії та бухгалтерського обліку, які суттєво різняться між собою (табл. 1.2).

Визначення з економічної точки зору повніше розкривають власне економічний зміст категорії, а з бухгалтерської – економічні наслідки здійснення витрат після закінчення виробничого процесу.

Таблиця 1.2 – Трактування сутності витрат із точки зору економічної теорії

Автор	Визначення
1	2
Грещак М. Г., Коцюба О. С.	«Витрати визначаються величиною використаних ресурсів; величина використаних ресурсів повинна бути представлена в грошовому вираженні для порівняння різних ресурсів; поняття витрат має обов'язково співвідноситися з конкретними цілями» [16].
Бутинець Ф.Ф.	«Загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних речовин і сил у процесі господарювання. Економічні витрати це затрати втрачених можливостей, тобто сума грошових коштів, які можна отримати при більш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів» [9]
Задорожний З.В., Крупка Я.Д.	«Витрати – це тільки конкретні витрати ресурсів тобто зовнішні чи явні витрати (платежі за ресурси, що не належать власникам фірми)» [28]
Мулик Т.О.	«Витрати формуються в процесі використання ресурсів під час здійснення певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість» [34]
Пушкар М. С.	«Витрати – це сума спожитих на виробництво товарів, робіт і послуг факторів виробництва (ресурсів)» [47]
Сопко В.В.	«Витрати формують використані в процесі виробництва різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці» [54]
Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А.	«Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано спожитих ресурсів, необхідних для здійснення ним поставленої мети» [60]
Цал-Цалко Ю. С.	«Сукупні витрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції становлять витрати господарської діяльності суб'єктів підприємництва» [66].

Необхідно зазначити, що витрати в бухгалтерському розумінні відрізняються від витрат економічному тлумаченні. Витрати – це загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Економічні витрати будь-якого ресурсу, обраного для виробництва продукції, дорівнюють його вартості за найкращого з усіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання» [41].

З бухгалтерської точки зору, витрати – це тільки конкретні витрати ресурсів.

Трактування сутності витрат з точки зору бухгалтерського обліку наведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Трактування сутності витрат з точки зору бухгалтерського обліку

Джерело	Визначення поняття «витрати»
П(С)БО 16 «Витрати»	«Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [43]
Вербило О. Ф.	«Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) [11]
Дерій В.	«Витратами доцільно називати повністю або частково використані в процесі господарсько-фінансової діяльності підприємства запаси, необоротні активи, трудові й інтелектуальні ресурси, а також зменшення зобов'язань підприємства перед бюджетом, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами» [19]
Івашкевич В. Б.	«Витрати – це відтік або інше використання активів і (або) виникнення кредиторської заборгованості в результаті відвантаження або виробництва товарів, надання послуг або здійснення інших операцій, які є основою діяльності господарюючого суб'єкта» [25]
Савчук В. П.	«Затрати (видатки, витрати) являють собою зменшення активів або збільшення зобов'язань (пасивів), або поєднання того чи іншого у зв'язку з виробництвом і постачанням товарів у рамках діяльності підприємства» [49]
Скрипник М. І.	«Витрати – це вартість використаних ресурсів, які повністю витрачені протягом певного періоду часу для отримання доходу» [52]

Необхідно зазначити, що витрати в бухгалтерському розумінні відрізняються від витрат економічному тлумаченні. Наявність різних точок зору щодо сутності витрат обумовлена різними підходами у поглядах на природу економічного буття взагалі, і виробничого процесу, зокрема».

«Аналізуючи вищевикладені тлумачення сутності витрат, очевидно, що дослідникам облікового напрямку імпонує визначення, наведене в П(С)БО 16.

Тобто це визначення передає зміст витрат діяльності, які відображаються у Звіті про фінансові результати, але не виражає сутності категорії «витрати виробництва» на рівні виробничого процесу, оскільки відпуск сировини і матеріалів у виробництво не супроводжується зміною розміру ані активів, а ні пасивів підприємства, а призводить до змін у структурі активів підприємства» [20].

«Формування витрат і доходів та контроль за їх здійсненням має важливе значення в умовах ринкових відносин. Адже з прийняттям нових законодавчих актів і нормативних документів за останні десять років докорінно змінився порядок ведення обліку, відбувається його адаптація відповідно до міжнародних стандартів.

В бухгалтерському обліку оцінка доходів відображається у сумі справедливої вартості отриманих активів або тих, які підлягають одержанню. Сума доходу, яка виникає, в результаті господарської операції, як правило, визначається шляхом домовленості між підприємством і покупцем або користувачам активу. Вона оцінюється за справедливою вартістю отриманої компенсації або тієї компенсації (грошових коштів або їх еквівалентів), яку може бути отримано з урахуванням суми будь-якої торговельної знижки, яка складається підприємством. Оцінка доходу відбувається у наступному порядку:

- дохід, який підлягає отриманню або вже отриманий, виражається у сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню;
- у випадку відстрочення платежу, внаслідок чого виникає різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою коштів або їх еквівалентів, які підлягають отриманню за продукцію (товари, роботи, послуги та інші активи), така різниця визнається доходом у вигляді відсотків;
- за бартерними контрактами: за справедливою вартістю отриманих активів, робіт, послуг або тих, які підлягають отриманню, зменшеного або збільшеного відповідно на суму переданих або отриманих коштів та їх еквівалентів» [10].

«Якщо неможливо визначити справедливу вартість отриманих активів, робіт, послуг або таких, які підлягають отриманню, дохід визнається за справедливою вартістю переданих активів, робіт, послуг за даним бартерним контрактом. На оцінку доходів впливає справедлива вартість отриманих активів, робіт, послуг або таких, які підлягають отриманню.

Для визнання доходу необхідним є не тільки надходження активу або зменшення зобов'язання, але й фінансовий наслідок цих подій, тобто збільшення власного капіталу (окрім внесків учасників (власників)). Отже, дохід визнається у момент збільшення активу або зменшення зобов'язань, які обумовлюють збільшення власного капіталу. Доходи відображаються в обліку та звітності згідно з принципами нарахування та відповідності доходів і витрат. Принцип нарахування передбачає відображення в обліку та фінансовій звітності доходів і витрат у момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Принцип нарахування повинен застосовуватися одночасно з принципом відповідності, згідно з яким витрати визнаються у Звіті про фінансові результати на основі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами» [53].

Застосування принципів нарахування та відповідності під час визнання доходів як елементів фінансової звітності відбувається наступним чином (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Умови визнання доходів у фінансовій звітності

Дохід визнається за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена. Критерії визнання доходу застосовуються окремо до кожної операції. Проте, для відображення сутності операції за певних умов необхідно застосовувати критерії визнання до окремих елементів однієї операції, які підлягають оцінці. Наприклад, вартість реалізації продукції включає суму за майбутні надані послуги (монтаж), яка підлягає визнанню. Ця сума підлягає відстроченню і визнається доходом у періоді надання такої послуги.

У бухгалтерському обліку «витрати відображаються при дотриманні певних умов. Так, витрати визначаються за наступних умов:

- зменшення активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства, наприклад списання матеріалів на виробництво; нарахування заробітної плати персоналу підприємства;
- визнання на основі систематичного та раціонального розподілу економічних вигод, які забезпечують актив протягом декількох звітних періодів; наприклад, нарахування амортизації нематеріальних активів;
- негайне визнання, якщо економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати критеріям активів підприємства, наприклад, уцінка запасів, створення резерву сумнівних боргів;
- можлива достовірна оцінка суми витрат» [57].

Розроблена система складових зниження витрат та оптимізації собівартості продукції (рис. 1.3), яка визначає порядок відображення заходів управління витратами в системі бухгалтерського обліку, що дозволяє знизити витрати виробництва, оптимізувати собівартість продукції на підприємствах та удосконалити її структуру.

Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно із зменшенням активів або збільшення зобов'язань. Витратами звітного періоду визначаються або зменшенням власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу в результаті його виключення або розподілення між власниками), за умови, що ці витрати можуть бути вірогідно оцінені.

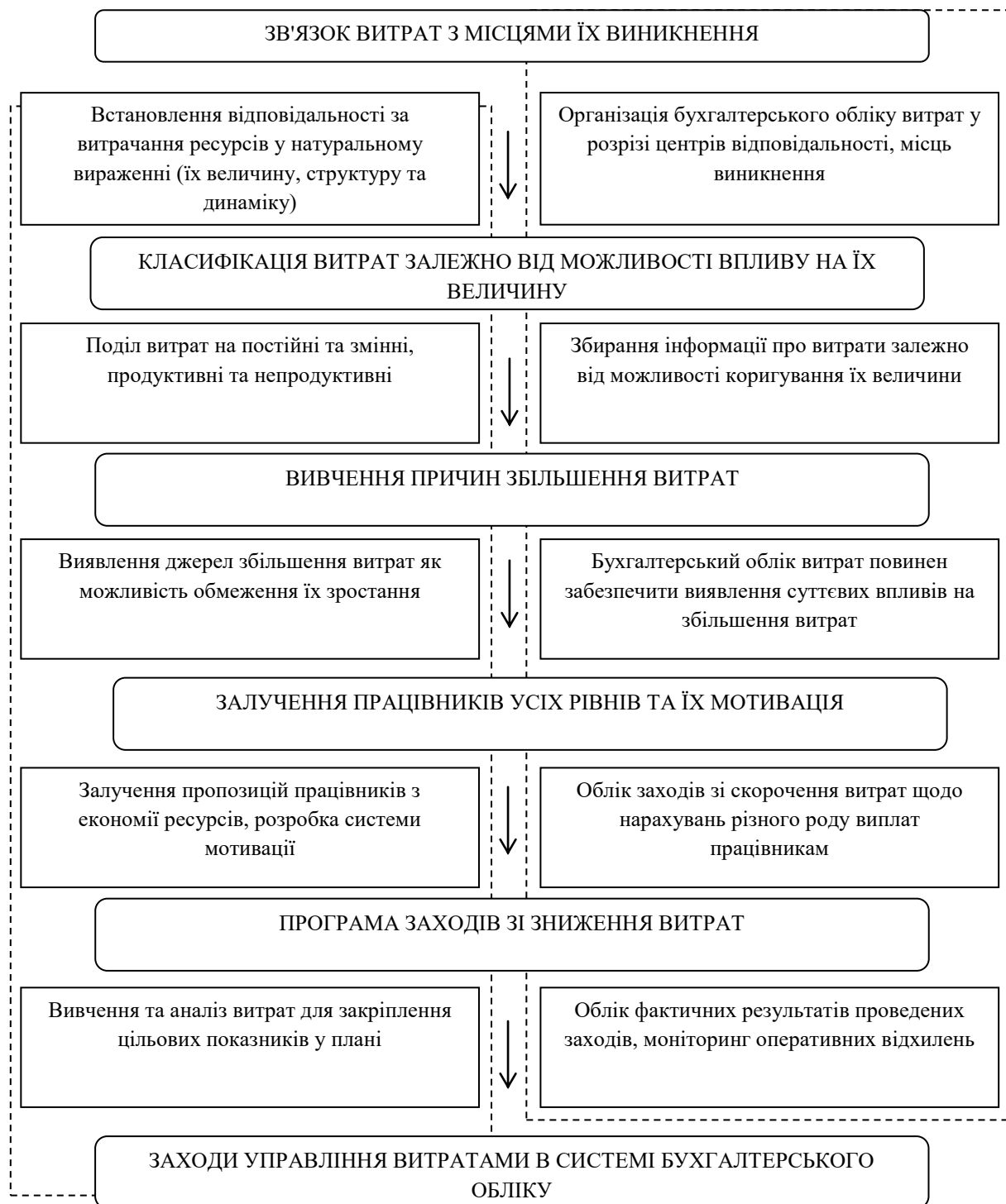

Рисунок 1.3 – Порядок відображення заходів управління витратами в системі бухгалтерського обліку

Витрати визнаються виходячи з принципу відповідності, тобто витрати визнаються в періоді, в якому було визнано дохід, для одержання якого вони були здійснені.

У табл. 1.4 наведено відповідність витрат і доходів.

Таблиця 1.4 – Відповідність витрат і доходів

Статті доходів	Статті витрат
Дохід від реалізації: готової продукції товарів робіт і послуг	Собівартість реалізованих: – готової продукції товарів робіт і послуг; – адміністративні витрати; – витрати на збут
Інші операційні доходи: – від реалізації іноземної валюти; – від реалізації інших оборотних активів крім фінансових інвестицій); – від операційної оренди активів; – від операційних курсових різниць отримані пеня, штрафи, недодержки; – від відшкодування раніше списаних активів; – від списання кредиторської заборгованості; – отримані гранти і субсидії від інших операцій.	Інші операційні витрати: – витрати на дослідження і розробки; – собівартість реалізованої іноземної валюти; – собівартість реалізованих запасів; – витрати на операційну оренду активів; – втрати від операційної курсової різниці визнані пеня, штрафи; – втрати від знецінення запасів; – нестачі та втрати від псування цінностей; – безнадійні борги; – інші витрати від операційної діяльності
Дохід від участі в капіталі: – від інвестицій у підприємства; – асоційовані спільні дочірні	Витрати від участі в капіталі: – втрати від інвестицій у підприємства; – асоційовані спільні дочірні.
Інші фінансові доходи: – дивіденди отримані; – відсотки отримані; – інші доходи від фінансових операцій.	Інші фінансові витрати: – відсотки за кредит; – інші фінансові витрати.
Інші доходи: – від реалізації необоротних активів; – від реалізації фінансових інвестицій; – від реалізації майнових комплексів; – від неопераційних курсових різниць; – безкоштовно отримані активи; – інші доходи від звичайної діяльності.	Інші витрати: – собівартість реалізованих необоротних активів; – собівартість реалізованих фінансових інвестицій; – собівартість реалізованих майнових комплексів; – втрати від неопераційних курсових різниць; – уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій; – від списання необоротних активів; – інші витрати звичайної діяльності.

Оцінка витрат – це процес обчислення динаміки витрат, тобто встановлення кількісного взаємозв'язку між витратами й різними факторами на підставі дослідження діяльності.

Бухгалтерський «облік повинен забезпечити інформацією не тільки про

загальну суму витрат і доходів, а й систематизувати її за видами діяльності, щоб була можливість знати ефективність виробництва конкретних видів і продукції, робіт та послуг. Для цього потрібно обчислювати собівартість продукції» [58].

«Для визначення собівартості використовується спосіб, який називається калькуляцією. Калькуляція – система економічних розрахунків собівартості одиниці окремих видів придбаних запасів, виробничої і реалізованої продукції, виконаних робіт і наданих послуг. Калькуляція здійснюється у всіх господарських процесах.

Визначаються витрати виходячи з принципу відповідності, тобто вони визнаються в періоді, в якому було визнано дохід, для одержання якого вони були здійсненні. Дохід відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню» [60].

1.2 Методика формування фінансових результатів

«Фінансові результати суб'єктів господарювання відображають ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою і інвестиційною, вони становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами. Зростання фінансового результату створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснюючи розширене відтворення. Діяльність різних організацій пов'язана з залученням необхідних ресурсів, використанням їх в виробничому процесі, продажем виробничих товарів (робіт, послуг) і з отриманням фінансових результатів» [4].

«В умовах ринкової економіки діяльність суб'єктів господарювання спрямована на отримання максимально можливої економічної вигоди, що

знаходить свій прояв у фінансових результатах. Останній відображає всі сторони діяльності підприємства – рівень його технологій та організації виробництва, ефективність системи управління, контроль за рівнем витрат тощо. Фінансовий результат господарювання підприємства, що виступає у формі прибутку або збитку, відображає ефективність його операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та служить основним критерієм стратегії суб'єкта господарювання. На формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають: результати, тобто ефективність його фінансово – господарської діяльності; сфера діяльності; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів» [13].

Прибуток можна розглядати з різних сторін, наприклад, як кінцевий результат поточної інвестиційної і фінансової діяльності за певний період часу, який може бути визначено двома способами (рис.1.4).

Рисунок 1.4 – Способи визначення фінансових результатів

Визначення фінансового результату згідно першої теорії може

здійснюватися з використанням даних бухгалтерського балансу (форма №1). Але на практиці широко використовують другий спосіб визначення фінансових результатів. З метою розкриття і надання заінтересованим користувачам інформації про порядок формування фінансових результатів діяльності підприємства складають Звіт про фінансові результати (форма №2)».

«На сьогоднішній день вагомим значенням при визначенні фінансового результату господарської діяльності підприємства набуває нормативно правова база, адже саме вона регулює методику визначення фінансових результатів від різних видів діяльності, прямо впливає на величину кінцевого прибутку.

Прибуток як кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства складає різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво й реалізацію продукції.

Підтримка необхідного рівня прибутковості – об'єктивна закономірність нормального функціонування підприємства в ринковій економіці. Систематичний недолік прибутку та його незадовільна динаміка говорить про неефективність і ризикованість діяльності підприємства, що є однією з головних внутрішніх причин банкрутства» [2].

«Основними джерелами інформації про доходи і витрати підприємства є його бухгалтерський облік та бухгалтерська звітність. Фінансовий результат діяльності підприємства за звітний період визначається як різниця між доходами, які відносяться до звітного періоду, і витратами, що відносяться до того ж звітного періоду. Звіт про фінансові результати є головним джерелом інформації про формування і використання прибутку. В ньому показані статті, які формують фінансовий результат від усіх видів діяльності.

Для обліку фінансових результатів використовують рахунки 79 «Фінансові результати» та 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Якщо рахунок 79 «Фінансові результати» є номінальним і на кінець звітного

періоду закривається (сальдо немає), то рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» є пасивним і його сальдо відображається в балансі» [55].

«Підприємство за різних обставин може завершити звітний період зі збитками. Сума збитків відображається на окремому субрахунку і списується за рахунок раніше накопиченого нерозподіленого прибутку, а якщо його недостатньо – за рахунок резервного, пайового чи додаткового капіталу. На підприємствах, де відсутні такі джерела, непокритий збиток відображають у балансі в дужках у складі власного капіталу та вираховують його із загального підсумку.

У формуванні фінансових результатів під час поточного управління виділяють такі обов'язкові етапи, як:

- визначення необхідного розміру з урахуванням цілей підприємства;
- аналіз поточного стану та виявлення найістотніших зовнішніх і внутрішніх факторів, що вплинули на їх зміни;
- розрахунок планових або прогнозних величин фінансових результатів, що найповніше відповідає цільовим настановам;
- розроблення конкретних заходів задля досягнення запланованих значень;
- моніторинг усіх вищеперерахованих етапів та внесення корективів у ході реалізації намічених заходів» [32].

«Звіт про фінансові результати дає змогу користувачам, як зовнішнім, так і внутрішнім, оцінити результати діяльності підприємства в минулому, його прибутковість, можливість ефективно використовувати ресурси або ступінь ризику недосягнення очікуваної рентабельності діяльності. Якщо підприємство в цілому націлено на високі темпи розвитку, ріст обсягу продажів, завоювання частки ринку, максимізацію прибутку, то метою формування фінансових результатів є високі темпи їх росту.

Якщо підприємство стабілізує свою діяльність, задовольняючись мінімальним рівнем рентабельності або просто беззбитковою діяльністю, то управління фінансовими результатами повинне бути сконцентровано на

забезпеченні такої їх суми, що забезпечує поточну платоспроможність.

Узагальнюючи все вищесказане, відмітимо, що фінансові результати в діяльності господарюючих суб'єктів – це або прибуток, або збиток підприємства за звітний період. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності, її доходність, і є вирішальними для підприємства. Не дивлячись на законодавче рішення цього питання та значні науково – практичні напрацювання, воно все ж залишається невирішеним. З усього вищесказаного бачимо, що дослідження питань щодо формування та обліку фінансових результатів діяльності є досить актуальними і багато в чому їх вирішення вплине на зміцнення економічного стану підприємства» [48].

«Отже, відповідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, для визначення фінансового результату діяльності підприємства (прибуток, збиток) за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, які понесені для одержання цих доходів. Доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей» [19].

«За Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1:

– доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників);

– витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [22].

«У бухгалтерському обліку чистий прибуток (збиток) формується поступово протягом фінансово-господарського року від усіх видів діяльності. Він включає:

– результат основної діяльності, що визначається як різниця між доходами від реалізації, іншими операційними доходами та витратами

виробництва (собівартістю продукції) і витратами на збут;

– результат фінансових операцій, що визначається як різниця між доходами від фінансових операцій та фінансових витрат;

– результат іншої звичайної діяльності, що визначається як різниця між доходами від інвестиційної, іншої звичайної діяльності та витратами, пов'язаними з отриманням таких доходів.

Отже, кожен вид прибутку (збитку) від певного виду діяльності визначається як різниця між доходами, отриманими за цим видом діяльності, та витратами, понесеними у зв'язку з її веденням. Тому класифікація витрат, доходів і результатів ідентична. Доходи, витрати та фінансові результати поділяються за видами діяльності, внаслідок яких вони виникають, а також на прибутки (збитки) від звичайної та надзвичайної діяльності» [21].

«Звичайна діяльність поділяється на операційну та іншу звичайну (фінансову та інвестиційну). Операційна діяльність — це основна діяльність підприємства, також інші види діяльності, що не є інвестиційними або фінансовими. До основної діяльності відносяться операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (робіт, послуг), яке є головною метою створення підприємства, і забезпечують основну частку його доходу. Інша операційна діяльність включає реалізацію валюти, інших оборотних активів, операційну оренду активів, отримання доходів або понесених витрат від операційної курсової різниці.

Інша діяльність підприємства поділяється на інвестиційну та фінансову. Інвестиційною діяльністю вважається придбання і реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів. Під фінансовою розуміють діяльність, яка призводить до змін розміру власного та позикового капіталу підприємства. Залежно від викладеного вище відповідним чином класифікують і доходи» [64].

«Доходи і витрати, які відповідають названим критеріям наводять у Звіті про фінансові результати з метою визначення чистого прибутку або

збитку звітнього періоду (крім випадків, коли відповідні положення (стандарти) передбачають винятки з цього правила). У статті «Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, робіт, послуг» відображається загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг за вирахуванням з нього податку на додану вартість, акцизного збору, інших зборів та відрахувань з доходу. Потім визначається «Валовий прибуток» як різниця між чистим доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Фінансовий результат від операційної діяльності визначається як різниця між сумою «валового прибутку» та інших операційних доходів і витратами (адміністративними, витратами на збут, та іншими витратами).

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування визначається як різниця між сумою фінансового результату від операційної діяльності і (доходу від участі в капіталі, інших фінансових доходів) та витрат (фінансових, від участі в капіталі, інших витрат)» [56].

«Фінансовий результат від звичайної діяльності визначається з врахуванням податку на прибуток шляхом віднімання суми податку від прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування.

Чистий прибуток або збиток визначається коригуванням фінансового результату від звичайної діяльності на доходи та витрати від надзвичайних подій.

Необхідно відзначити, що в діючих НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» відсутній порядок заповнення Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), крім того, в ньому не наводиться інформація щодо змісту статей. Натомість Наказом МФУ від 28.03.2013 р. № 433 було затверджено Методичні рекомендації щодо заповнення фінансової звітності, в яких розглядаються питання розкриття інформації за статтями фінансової звітності, зокрема Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)» [1].

«Дані методичні рекомендації призначені для підприємств усіх форм

власності, крім тих, які відповідно до законодавства застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності» [21].

1.3 Теоретичні аспекти аналізу фінансового стану

Фінансовий стан підприємства – це «комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. Під фінансовим станом підприємства розуміють спроможність підприємства фінансувати свою діяльність.

Нераціональне використання фінансових ресурсів призводить до низької платоспроможності і, як наслідок, до можливих перебоїв у постачанні виробництва й реалізації продукції, невиконання плану прибутку від операційної діяльності, збільшення відсотків за банківський кредит, зростання економічних санкцій за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства.

Кожне підприємство намагається досягти стабільного фінансового стану, тобто створити достатній обсяг фінансових ресурсів, що є гарантом своєчасності розрахунків з постачальниками, бюджетом та іншими ланками фінансової системи, подальшого економічного та соціального розвитку підприємства» [59].

«Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства – це забезпечення стабільності його діяльності в майбутньому. Вона пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства, його залежністю від кредиторів та інвесторів» [3].

«Метою оцінки фінансового стану підприємства є виявлення проблем

його функціонування, розробка та реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності, та достатнього рівня фінансової стійкості, а також встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, яка забезпечить прибутковість і зростання виробничого потенціалу.

Аналіз фінансового стану передбачає проведення аналізу діяльності підприємства за певними напрямками» [63].

На підставі проведеного дослідження узагальнено класифікацію напрямів проведення аналізу фінансового стану підприємства у відповідності з досвідом вітчизняних та зарубіжних науковців (рис. 1.5).

Рисунок 1.5 – Класифікація напрямів проведення аналізу фінансового стану підприємства

У практиці вітчизняних вчених досить широко застосовуються горизонтальний, вертикальний, факторний, порівняльний та коефіцієнтний аналіз. При цьому аналіз проводиться як за абсолютними, так і за відносними

показниками.

«Джерелами інформації для аналізу фінансового стану є фінансова звітність. Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є бухгалтерський баланс підприємства. Його значення настільки велике, що аналіз фінансового стану нерідко називають аналізом балансу.

Фінансовий стан підприємства відображає всі аспекти його виробничо-господарської діяльності. За допомогою аналізу фінансового стану підприємства зацікавлені особи (інвестори, кредитори, менеджери та ін.) можуть оцінити минулий, поточний і перспективний стан підприємства в ринковому середовищі та прийняти рішення, які можуть впливати на його подальшу виробничо-господарську діяльність» [61].

«За сучасних умов господарювання аналіз фінансового стану – необхідна складова процесу управління підприємством. Головним напрямком його практичної реалізації є виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства, визначення перспектив його розвитку. Аналіз фінансового стану підприємства показує, за якими конкретними напрямками потрібно проводити аналітичну роботу, дає можливість виявити найважливіші аспекти та найслабкіші позиції у фінансовому стані певного підприємства» [59].

Традиційна практика аналізу фінансового стану підприємства опрацювала певні прийоми та методи його здійснення.

Існують шість основних прийомів аналізу, запропонована класифікація яких наведено в табл. 1.5.

Правильність визначення «сутності кожного прийому аналізу фінансового стану впливає на його цілеспрямованість та має забезпечити виконання основної мети процесу управління – визначити конкретні напрями для проведення аналітичної роботи, отримати можливість виявити найважливіші аспекти та найслабкіші позиції у фінансовому стані певного підприємства. Предметом фінансового аналізу підприємства є його фінансові ресурси, їхнє формування та використання.

Таблиця 1.5 – Класифікація прийомів аналізу фінансового стану

Прийом аналізу	Сутність прийому
1) горизонтальний (часовий) аналіз	порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом
2) вертикальний (структурний) аналіз	визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат
3) трендовий аналіз	порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів
4) аналіз відносних показників (коефіцієнтів)	розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників
5) порівняльний аналіз	внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми, порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками
6) факторний аналіз	визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник

Для досягнення основної мети аналізу фінансового стану підприємства – об'єктивної його оцінки та виявлення на цій основі потенційних можливостей підвищення ефективності формування й використання фінансових ресурсів – можуть застосовуватися різні методи аналізу» [63].

«Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства. В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу взагалі та фінансового аналізу зокрема.

Перший рівень класифікації виокремлює неформалізовані та формалізовані методи аналізу.

Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До неформалізованих належать такі методи:

- психологічні;
- морфологічні;
- порівняльні;
- побудови системи показників;
- побудови системи аналітичних таблиць.

Ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика» [3].

«До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, в основу яких покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності, тобто методи:

- ланцюгових підстановок;
- арифметичних різниць;
- балансовий;
- виокремлення ізольованого впливу факторів;
- відсоткових чисел;
- диференційний;
- логарифмічний;
- інтегральний;
- простих і складних відсотків;
- дисконтування та інші» [63].

«Фінансовий стан підприємства оцінюється на основі показників, які відображають фінансово-господарську діяльність підприємства, наявність, розміщення, використання та рух ресурсів підприємства.

Як відомо, до основних напрямків аналізу фінансового стану підприємства відносять: оцінку ліквідності активів, платоспроможності і кредитоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності і рентабельності підприємства. Характеристика підприємства за даними напрямками дозволяє дати оцінку його фінансового стану (здатність фінансувати свою діяльність) і його фінансових ресурсів» [11].

Визначення фінансових показників у вигляді коефіцієнтів ґрунтується на співвідношенні між окремими статтями звітності, а оцінка показників

фінансового стану підприємства передбачає порівнювання фактичних значень з нормативними (табл.1.6).

Таблиця 1.6 – Система показників оцінки фінансового стану підприємства

Індикатор	Оцінка	
	Норматив	Динаміка
Блок 1 Показники майнового стану		
Коефіцієнт сталості активу	0,5	Збільшення
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,5	Збільшення
Частка дебіторської заборгованості в майні	0,2	Зменшення
Коефіцієнт мобільності активів	0,1	Збільшення
Блок 2 Показники ліквідності		
Коефіцієнт поточної ліквідності або коефіцієнт загальної ліквідності	1,25	Збільшення
Коефіцієнт швидкої (проміжної, уточненої) Ліквідності	1,0	Збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,275	Збільшення
Блок 3 Показники фінансової незалежності		
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,5	Збільшення
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,0	Збільшення
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,85	Збільшення
Блок 4 Показники ділової активності		
Оборотність коштів у розрахунках (в днях)	Залежить від галузі	Зменшення
Оборотність запасів (в днях)		Зменшення
Оборотність кредиторської заборгованості (у днях)		Зменшення
Оборотність власного капіталу (в оборотах)		Збільшення
Оборотність мобільних активів (в оборотах)		Збільшення
Оборотність сукупного капіталу (в оборотах)		Збільшення
Блок 5 Показники ефективності діяльності		
Рентабельність сукупного капіталу (ROA)	Залежить від галузі	Збільшення
Рентабельність власного капіталу (ROE)		Збільшення
Рентабельність основних засобів		Збільшення
Валова рентабельність реалізованої продукції		Збільшення
Чиста рентабельність реалізованої продукції		Збільшення

Зміст вітчизняних методик щодо ідентифікації фінансового стану підприємств поданий у табл. 1.7.

Таблиця 1.7 – Показники фінансового стану підприємства, для яких встановлено нормативні значення згідно з офіційними вітчизняними методиками

Назва показника	Порядок розрахунку	Нормативне значення
Методика Міністерства економіки України		
1. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	$\frac{OA + BМП}{ПЗ}$	$\geq 1,5$
2. Коефіцієнт покриття	$\frac{OA}{ПЗ}$	> 1
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$\frac{ГК + П\Phi I}{ПЗ}$	0,1–0,2
4. Власні оборотні активи (ВОА)	$ВК - НА$	> 0
5. Частка власних оборотних коштів у покритті запасів, %	$\frac{ВОА \times 100}{З}$	$> 50 \%$
6. Коефіцієнт забезпечення власними коштами	$\frac{ВК + ЗНВП + ДМП - НА}{OA}$	$\geq 0,1$
7. Коефіцієнт фінансової автономії	$\frac{ВК}{B}$	$\geq 0,5$
Методика Міністерства фінансів України		
8. Коефіцієнт покриття	$\frac{OA}{ПЗ}$	> 1
9. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{OA - З}{ПЗ}$	0,6–0,8
10. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{ГК + П\Phi I}{ПЗ}$	> 0
11. Чистий оборотний капітал	$OA - ПЗ$	> 0
12. Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$\frac{ВК}{B}$	$> 0,5$
13. Коефіцієнт фінансування	$\frac{ЗНВП + ДЗ + ПЗ + ДМП}{ВК}$	< 1
14. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$\frac{OA - ПЗ}{OA}$	$> 0,1$
15. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{OA - ПЗ}{ВК}$	> 0

Умовні позначення: Б – валюта балансу, НА – необоротні активи, OA – оборотні активи, ВМП – витрати майбутніх періодів, З – запаси, ГК – грошові кошти та їх еквіваленти, ПФІ – поточні фінансові інвестиції, ВК – власний капітал, ЗНВП – забезпечення наступних витрат і платежів, ДЗ – довгострокові зобов'язання, ПЗ – поточні зобов'язання, ДМП – доходи

майбутніх періодів» [15].

«Діагностика абсолютних фінансових індикаторів здійснюється з використанням форм фінансової звітності № 1 «Баланс» та № 2 «Звіт про фінансові результати» і базується на використанні методів горизонтального та вертикального аналізу, обчисленні ланцюгових й базових темпів змін, середніх величин, побудові трендів тощо» [29].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ НА ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТЕХНОХІМ ГРУП» (далі «товариство») зареєстроване у м. Запоріжжя, діє на підставі статуту. В своїй діяльності підприємство керується Законами України «Про господарські товариства», «Про власність», Цивільним та господарським кодексами України та іншими законодавчими актами.

ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» є офіційним Партнером LOCTITE TEROSON, AUTO MAGIC DANNEF, MIXON та інших визнаних світових лідерів в галузі хімічної продукції для автомобільного та промислового ринків.

Напрямок діяльності підприємства – продаж хіміко-технічної продукції, комплексне обслуговування промислових підприємств, будівельних організацій, сільськогосподарської техніки, станцій автосервісу, автомийки. Товариство постійно розширює асортимент продукції і підвищує якість пропонованих послуг.

ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» постачає товари на об'єкт замовнику в межах області і по Україні (Дніпропетровська, Полтавська, Харківська області), проводить навчальні семінари, ведеться технічна підтримка продуктів. Діяльність підприємства характеризується високим рівнем сервісу: співробітники підприємства виїжджають прямо на місце роботи клієнта, строки поставки узгоджуються з потребами клієнта.

Метою діяльності підприємства є одержання прибутку від господарської діяльності по насиченню ринку товарами і послугами для

задоволення соціально-економічних потреб членів трудового колективу товариства.

Предметом діяльності даного підприємства є:

- оптова торгівля деталями та приладдям для транспортних засобів;
- роздрібна торгівля деталями та приладдям для транспортних засобів;
- оптова торгівля хімічними продуктами для автомобільного та промислових ринків;
- оптова та роздрібна торгівля витратними матеріалами для автосервісу і промисловості, матеріалами по догляду за автомобілем, продукцією та витратними матеріалами для санітарно-гігієнічного обслуговування;
- виконання робіт з ремонту автомобільної техніки.

Згідно Штатному розкладу на підприємстві ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» працює станом на 01.01.2019 р. – 16 робітників.

Наведемо узагальнюючу організаційну структуру підприємства (рис. 2.1).

Інформаційною базою аналізу фінансового стану підприємства є його фінансова звітність. Фінансова звітність являє собою систему показників, що відображають інформацію про фінансовий стан організації на звітну дату, а також фінансові результати її діяльності за звітний період.

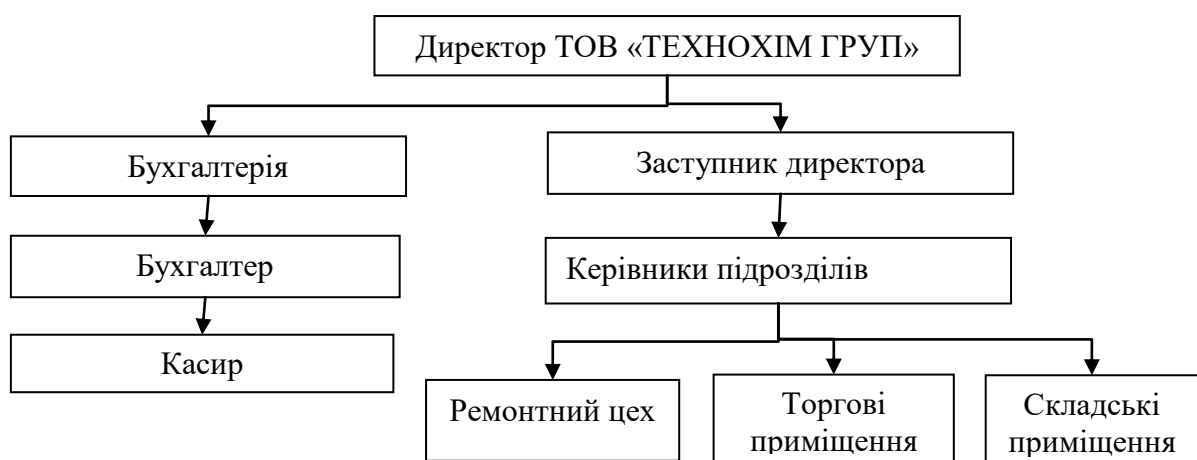

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

Згідно обліковою політикою підприємства з 2019 року облік на ньому ведеться за П(С)БО».

ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» «бухгалтерський облік веде за повною формою, встановленою для підприємств Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Підприємство здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, складає фінансову, статистичну, податкову звітність, і подає її у встановленому порядку і обсязі відповідним органам, а також засновнику.

Всі суб'єкти господарювання, які здійснюють свою діяльність на засадах комерційного розрахунку, в умовах ринкової економіки повинні володіти методикою оцінки фінансового стану підприємства з метою оперативного управління активами і пасивами підприємства, досягнення високих кінцевих фінансових результатів, забезпечення фінансової стабільності і належного іміджу підприємства.

Фінансовий стан підприємства на конкретну звітну дату характеризує ступінь його забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами для здійснення господарської діяльності, раціональність їх розміщення та ефективність використання. Задовільний фінансовий стан підприємства впродовж тривалого часу (трьох – п'яти років) засвідчує про фінансову стабільність суб'єкта господарювання на ринку товарів і послуг» [11].

ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» користується неабияким попитом на торговому ринку та ринку послуг серед інших підприємств міста та області та за його межами. Наявність інтернет-магазину дає можливість якісно обслуговувати покупців навіть за межами Запорізької області.

Асортимент товарів підприємства надзвичайно великий – це витратні матеріали для автосервісу і промисловості, матеріали для догляду за інтер'єром і екстер'єром автомобіля, шліфувальний пластилін для усунення забруднень з поверхонь і підготовки поверхонь, витратні матеріали для санітарно – гігієнічного обслуговування та багато іншого».

Незважаючи на проблемні «явища в економіці, ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» навіть у складні фінансові періоди не втрачає позиції та не знижує свої ділові позиції, про що свідчать показники діяльності підприємства, які представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Результати діяльності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» за 2019–2021 рр.

Показник	Рік		
	2019	2020	2021
Обсяг реалізації, тис.шт.	43188	35826	993102
Обсяг реалізації, млн.грн (з ПДВ)	96,510	197,620	184,687
Чистий прибуток, млн.грн	14,994	10,295	46,818

Як свідчать результати роботи ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП», то протягом останнього року спостерігається значне нарощення обсягу реалізації. Це пояснюється тим, що збільшується товарів, що реалізовується в інших областях України на підставі запровадження власного інтернет-магазину, де пропонуються послуги з підбору та реалізації запасних частин, хімічних продуктів для автомобільного та промислових ринків.

Щодо даних за 2020 рік, то зниження їх свідчить про значний вплив пандемії на результати фінансово-господарської діяльності підприємств на ринках збуту. ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП», за 2019-2021 рр. збільшило обсяги продажу в наступних областях України:

- Запорізька;
- Дніпропетровська;
- Полтавська;
- Харківська.

«Для того, щоб зробити висновок про фінансову діяльність даного суб'єкта господарювання спершу застосуємо «золоте правило економіки», яке визначається за формулою 2.1:

$$T_{зр}(ЧП) > T_{зр}(ЧД) > T_{зр}(ВК) > T_{зр}(ВБ) > 100\%, \quad (2.1)$$

де $T_{зр}(ЧП)$ – темп зростання чистого прибутку;

$T_{зр}(ЧД)$ – темп зростання чистого доходу;

$T_{зр}(ВК)$ – темп зростання власного капіталу;

$T_{зр}(ВБ)$ – темп зростання валюти балансу» [15].

Розрахунок темпів зростання фінансово-економічних показників представлений в табл.2.2.

Таблиця 2.2 – Розрахунок темпів зростання фінансово-економічних показників ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП», тис.грн

Показник	Рік			Темп зростання, %, 2021р. до 2019 р.
	2019	2020	2021	
Прибуток, млн.грн	15,0	10,3	46,8	312,2
Дохід від реалізації, млн.грн	96,5	197,6	184,7	191,4
Власний капітал, млн.грн	74,4	84,7	135,1	181,7
Валюта балансу, млн.грн	176,4	196,9	177,3	100,6

В цілому за 2021 рік ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» мало стабільні головні показники результатів діяльності і їх розмір підтверджує, що підприємство стабільно розвивається та має позитивну динаміку ефективності діяльності й використання власного капіталу.

Проаналізуємо динаміку основних показників на рис. 2.2.

Конкурентне середовище, в якому працює «ТЕХНОХІМ ГРУП» є достатньо насиченим різними підприємствами і виробничими структурами.

Обрана підприємством стратегія розвитку цілком природна для нього, оскільки воно вже закріплено на ринку України і основне завдання підприємства нарощувати асортиментний ряд, комплектуючи склади підрозділів всіма видами хімічної продукції та спектром запасних частин.

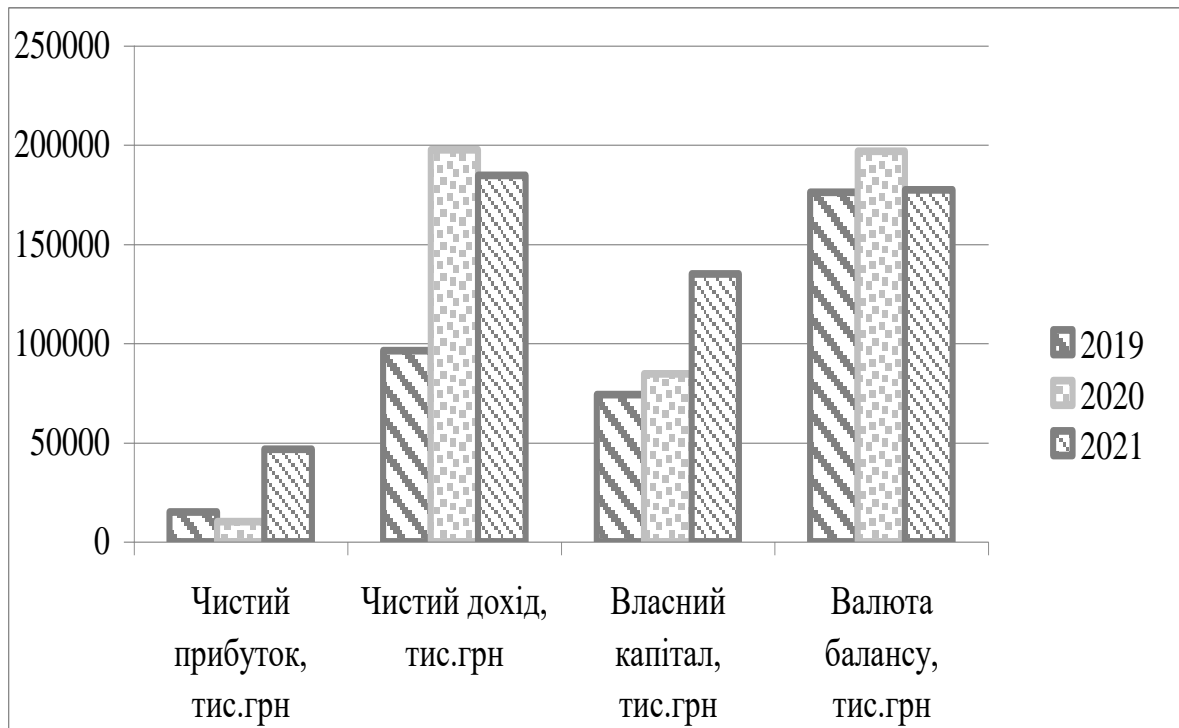

Рисунок 2.2 – Динаміка основних показників ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

Таким чином, ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» – це сучасне підприємство з високими стандартами з контролю товарів виконання робіт, а також висококваліфікованими кадрами.

2.2 Аналітичний та синтетичний облік доходів та витрат

Особливості організації обліку доходів основної діяльності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» відображено в наказі про облікову політику. Відповідно до облікової політики доходи основної діяльності товариства поділяються на:

- «дохід від реалізації товарів;
- дохід від реалізації робіт;
- інші операційні доходи.

Доходи від реалізації товарів в обліку визнаються за наявності таких умов:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на товари;
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованим товаром;
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- існує впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Дані умови визнання доходу від реалізації готової товарів не відображаються в обліковій політиці» [8].

Узагальнення інформації про доходи від реалізації товарів та виконаних робіт на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» призначені рахунки 702 «Дохід від реалізації товарів» та 703 «Дохід від реалізації робіт та послуг».

У табл. 2.3 наведено кореспонденції рахунків з обліку доходів від реалізації готової продукції.

Таблиця 2.3 – Відображення в бухгалтерському обліку формування доходів від реалізації товарів

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Відображено дохід від реалізації хімітоварів в момент відвантаження	361	702	1560
2	Відображено виникнення податкових зобов'язань щодо ПДВ	702	641	260
4	Відображено собівартість товарів	902	26	1100
5	Списана на фінансовий результат:			
	– дохід від реалізації товарів	702	791	1300
	– собівартість	791	902	1100
6	Отримано грошові кошти	311	361	1560

Відповідно до установчих документів до основних видів діяльності підприємства належить оптова та роздрібна торгівля хімічними товарами та

виконання робіт. ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» виконує такі види робіт: монтажні роботи, ремонт обладнання, механічна обробка деталей.

«Дохід який пов'язаний з виконанням робіт відповідно до облікової політики визнається виходячи зі ступеня завершеності операцій з виконання робіт на дату складання балансу. Дохід від надання послуг визнається в тому періоді, у якому були виконані роботи.

Оцінка ступеня завершеності операцій здійснюється шляхом визначення питомої ваги витрат, понесених підприємством через виконання робіт. При цьому доходи відображають у звітному періоді після оформлення акту виконаних робіт та наданих послуг.

Необхідно також зазначити, що облікова політика передбачає ситуацію, при якій неможливо на ранніх стадіях господарської операції достовірно оцінити дохід від виконання робіт. У такому випадку пропонується дохід визначати тільки в розмірі понесених затрат, які передбачається відшкодувати.

Якщо дохід (виручка) від виконання робіт не може бути достовірно визначений і не існує ймовірності відшкодування понесених витрат, дохід не визнається, а понесені витрати визнаються витратами звітного періоду. Якщо надалі суму доходу буде достовірно оцінено, дохід визнається за такою оцінкою.

Для узагальнення інформації про дохід від реалізації робіт та послуг призначений субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт та послуг» [65, с. 123].

У табл. 2.4 наведено порядок відображення в обліку доходу від виконання робіт.

Достовірне визначення суми доходу від операційної діяльності насамперед залежить від правильності ведення первинного обліку реалізації товарів, робіт та послуг, адже саме реалізація товарів робіт, послуг є основою формування операційного доходу на підприємстві.

Таблиця 2.4 – Порядок відображення в обліку доходів від виконання монтажних робіт

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума,грн.
1	Надійшли передоплата за монтажні роботи	311	681	1800,00
2	Нарахована сума податкових зобов'язань з ПДВ	643	641	300,00
3	Відображення реалізації монтажних робіт	361	703	1800,00
4	Списано податкове зобов'язання щодо ПДВ	703	643	300,00
5	Відображена собівартість монтажних робіт	903	231	950,00
6	Проведення зарахування заборгованостей	681	361	1800,00
7	Списано на фінансовий результат			
	– дохід від виконаних монтажних робіт	703	791	1500,00
	– собівартість виконаних монтажних робіт	791	903	950,00

«Відвантаження товарів зі складу покупцям проводять на основі первинних документів, наказів накладних або розпоряджень працівників відділу збуту.

Фактичний відпуск товарів покупцям безпосередньо зі складу або цеху оформлюють на основі довіреності одержання цінностей. Довіреність містить деякі реквізити підприємства–одержувача та підприємства-платника. Оскільки довіреність є лише підставою, то при безпосередньому відпуску готової продукції заповнюється накладна. Разом із накладною продавець виписує податкову накладну, що передається покупцеві. Вона відображає суму ПДВ, на яку покупець може знизити розмір податкового зобов'язання, тобто податковий кредит.

Документом, що може засвідчую факт надання послуг та виконання робіт є акт про надання послуг або виконання робіт» [12].

Для проведення операцій з оптової торгівлі на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» має місце такий «документ як договір купівлі-продажу, що є найбільш розповсюдженим видом угоди при відвантаженні товарів. У цьому договорі зазначаються предмет договору, відомості про товар, що передається покупцеві, порядок цієї передачі, права та обов'язки сторін, строк дії договору, а також відповідальність сторін та їх реквізити.

На досліджуваному підприємстві використовується також товарно-

транспортна накладна, яка засвідчує відпуск товарів покупцям. Товарно-транспортні накладні товаровідправник виписує в чотирьох примірниках.

При реалізації товарів в роздріб продавцем оформляється прибутковий касовий ордер, який фіксує оприбуткування готівки в касі. Платнику в підтвердження оплати товару видається квитанція до прибуткового касового ордера, що засвідчується печаткою одержувача.

Інші операційні доходи підприємства представлені: доходом від реалізації інших оборотних активів, доходом від операційної курсової різниці. Щодо доходу від операційної курсової різниці, то перерахунок доходу за кожний місяць, здійснюється за курсом НБУ на дату перерахунку, застосовує середньозважений валютний курс за відповідний місяць. Спосіб (курс), який використовує підприємство повинен бути закріплений в облікової політики підприємства, дане положення в обліковій політиці відсутнє» [30].

Облікова політика ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» визначає також періодичність віднесення доходів на фінансові результати. Відповідно до принципу нарахування на підприємстві віднесення доходів на фінансові результати здійснюється щомісяця.

Таким чином, доходи операційної діяльності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» складаються з: доходу від реалізації товарів, доходу від реалізації робіт та інших операційних доходів. Організація обліку доходів здійснюється відповідно до облікової політики підприємства.

Організація бухгалтерського обліку витрат на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» ґрунтується на застосуванні загальноприйнятих у вітчизняній практиці принципів ведення обліку.

Особливості організації обліку витрат на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» відображено в обліковій політиці підприємства, відповідно до якої «витрати відображаються в бухгалтерському обліку відповідно до П(С)БО 16 «Витрати». Облік витрат на товаристві з обмеженою відповідальністю ведеться із застосуванням 9 класу рахунків «Витрати виробництва» без

застосування рахунків 8 класу «Витрати за елементами»» [10].

Витрати основної діяльності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» «поділяються:

- витрати виробництва;
- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні витрати» [14].

«Витрати виробництва – це витрати, що були здійснені протягом звітного періоду і сформували собівартість продукції та наданих ремонтних робіт.

В обліковій політиці зазначені елементи, що визначають безпосередньо систему обліку витрат виробництва. Це методи нарахування амортизації необоротних активів, методи оцінки виробничих запасів, структура і терміни погашення витрат майбутніх періодів та ін.

Щодо методів нарахування амортизації, то облікова політика визначає:

- для основних засобів та нематеріальних активів використовується прямолінійний метод нарахування амортизації;
- для малоцінних необоротних матеріальних активів застосовується 100% нарахування амортизації в першому місяці експлуатації об'єкта.

Нарахування амортизації необоротних активів здійснюється виходячи з терміну їх корисного використання, але в обліковій політиці не затверджені термінів корисного використання, як для основних засобів, так і для нематеріальних активів.

Як правило, для цілей амортизації кожне підприємство визначає ліквідаційну вартість об'єктів основних засобів та нематеріальних активів» [50].

Облікова політика ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» розкриває дану інформацію, відповідно до якої ліквідаційна вартість таких об'єктів на підприємстві не застосовується, тобто при розрахунку дорівнює нулю.

Оскільки основною діяльністю ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» є торгівельна діяльність, то воно має значний обсяг запасів для її забезпечення і облікова

політика обов'язково містить інформацію, яка розкриває методику їх обліку.

При відпуску матеріалів у виробництво оцінка їх здійснюється за методом середньозваженої собівартості. Оцінка за середньозваженою собівартістю проводиться за кожною одиницею.

Наступне положення, що наведено в обліковій політиці стосується питання віднесення витрат на ремонт та покращення основних засобів. Так, якщо на підприємстві були понесені витрати з метою підтримання об'єкта в робочому стані та одержання первісної визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, бухгалтер включає їх до складу витрат звітного періоду (адміністративних витрат).

Що стосується обліку витрат на оплату праці працівників виробництва, то в обліковій політиці зазначено, що на підприємстві застосовуються форми та система оплати праці згідно з умовами, передбаченими колективним договором. В колективному договорі зазначено що для працівників виробництва використовують погодинно-преміальну форму оплати праці.

Крім того, облікова політика передбачає необхідну деталізацію обліку витрат, що вимагає відповідного налаштування плану рахунків на деталізацію та аналітику.

Для обліку витрат на виконання ремонтних та монтажних робіт на підприємстві призначений рахунок 23 «Основне виробництво».

Облік витрат виробництва ведеться за статтями витрат. У таблиці 2.5 наведені статті витрат собівартості монтажних та ремонтних робіт і їх зміст.

Таблиця 2.5 – Статті витрат виробництва та їх зміст

Стаття витрат	Зміст витрат	Зауваження
1	2	3
Амортизація основних засобів	Загальновиробничі витрати: амортизація обладнання, вантажного автомобіля, акумулятора, адаптера, токарного станка і т.д.	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені виробничі витрати відображаються на рахунку 91
Оренда виробничого обладнання	Непрямі витрати на оренду складського приміщення	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені виробничі витрати відображаються на рахунку 91

Продовження таблиці 2.5

1	2	3
Оренда приміщення виробничого призначення	Непрямі витрати на оренду виробничого приміщення	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені виробничі витрати відображаються на рахунку 91
Оплата праці робітникам виробництва (включаючи апарату управління виробництвом)	Прямі витрати на оплату праці працівникам ремонтно-монтажного цеху	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені виробничі витрати відображаються на рахунку 91
Внески на соціальні заходи	Єдиний соціальний внесок	
Інструменти	Прямі витрати на придбання інструментів: різак, візок з ланцюговим приладом	–
Матеріальні виробничі витрати	Прямі витрати на сировину та матеріали	–
Опалення	Непрямі витрати на опалення	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені виробничі витрати відображаються на рахунку 91
Електроенергія	Непрямі витрати за користування електроенергією	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені виробничі витрати відображаються на рахунку 91
Водопостачання	Непрямі витрати на оплату послуг з водопостачання	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені виробничі витрати відображаються на рахунку 91
Канцелярські витрати	Непрямі витрати на канцелярські товари	–
Витрати на поточний ремонт та покращення ОЗ	Непрямі витрати на випробування системи вентиляції	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені виробничі витрати відображаються на рахунку 91

Отже, аналіз складу діючих витрат дозволяє стверджувати, що існують порушення в методиці обліку і організації витрат.

Зазначимо, що ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» не використовує рахунок 91 «Загальновиробничі витрати», з метою спрощення обліку витрат. Усі загальновиробничі витрати відносяться на рахунок 23 «Основне виробництво», на якому обліковується собівартість виконаних ремонтних та монтажних робіт. Проте на витрати виробництва слід відносити прямі або розподілені непрямі витрати.

У таблиці 2.6 наведено кореспонденції рахунків з обліку витрат ТОВ

«ТЕХНОХІМ ГРУП».

Таблиця 2.6 – Відображення в обліку витрат собівартості робіт

№ з/п	Зміст кореспонденції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	2	3	4	5
1	Нарахована амортизація основних засобів	23	131	4820
2	Передано на ремонтні роботи матеріали	23	201	9967
3	Передано на ремонтні роботи Напівфабрикати	23	202	5274
4	Передано на ремонтні роботи запасні частини	23	207	2272
5	Передано на ремонтні роботи інші матеріали	23	209	1326
6	Передано на ремонтні роботи товари	23	281	1305
7	Нараховано орендну плату за виробниче приміщення	23	685	4694
8	Нарахована заробітна плата робітникам виробництва	23	661	15589
9	Нараховано внески на соціальні заходи працівників виробництва	23	651	3629
10	Списано на собівартість ремонтних робіт вартість спожитої електроенергії згідно рахунку за електроенергію	23	685	1422
11	Реалізовано ремонтні роботи	902	23	50298

В обліковій політиці зазначено, що облік витрат на ремонтні та монтажні роботи на підприємстві здійснюється із застосуванням нормативного методу, що забезпечує своєчасне виявлення економії або додаткових витрат.

При цьому на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» розраховують і планову, і фактичну собівартість. Метою планування собівартості є економічно обґрунтоване визначення величини витрат, необхідних у плановому періоді для виробництва кожного виду ремонтних робіт підприємства, яка відповідає вимогам щодо якості.

ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» складає кошторис ремонтних та монтажних робіт, що являє собою, здійснений за статтями витрат. Кошторис складається окремо на кожен вид замовлення з розподілом за періодами виконання замовлення.

Кошторис собівартості виконаних у звітному періоді робіт складається за даним конструкторсько-технологічної документації на базі діючих на

початок звітнього року норм і є основою для обліку виробничих витрат.

Оперативність та своєчасність обліку витрат виробництва залежить від чітко налагодженої та організованої обробки первинної документації. Адже первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, є підставою для їх відображення в бухгалтерському обліку.

У таблиці 2.7 наведено первинні документи, якими оформляються операції з обліку витрат виробництва.

Таблиця 2.7 – Первинні документи з обліку витрат виробництва

Стаття витрат	Документ
1	2
Амортизація основних засобів	Розрахунок амортизації основних засобів
Оренда виробничого обладнання	Договір, платіжне доручення, акт про надання послуг
Оренда приміщення виробничого призначення	Договір, платіжне доручення, акт про надання послуг
Поворотні відходи виробництва	Накладна на внутрішнє переміщення
Оплата праці робітникам виробництва	Табель обліку використання робочого часу, розрахунково-платіжна відомість
Внески на соціальні заходи виробництва	Бухгалтерська довідка-розрахунок нарахуванню на фонд оплати праці єдиного соціального внеску
Інструмент	Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів, відомість на поповнення (вилучення) постійного запасу інструментів, акт вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів
Матеріальні виробничі витрати	Рахунок-фактура, платіжне доручення, накладна, податкова накладна, акт про приймання матеріалів
Опалення	Договір, рахунок-фактура, податкова накладна, платіжне доручення
Електроенергія	Договір, рахунок-фактура, податкова накладна, платіжне доручення
Водопостачання	Договір, рахунок-фактура, платіжне доручення
Витрати на поточний ремонт та покращення ОЗ	Акти приймання-здачі відремонтованих реконструйованих та модернізованих об'єктів

На ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» матеріальні виробничі витрати оформляють такими первинними документами, як рахунок-фактура, платіжне доручення, накладна, податкова накладна, але підприємство також використовує накладну, щодо списання витрат на виробництво, що є документальним підтвердженням здійснення даної операції.

Первинні документи, що підтверджують витрати, надходять до бухгалтерії разом з виробничим звітом, і головний бухгалтер, обробляючи інформацію, вводить її в комп'ютер з використанням програми «М.Е.Дос», з розподілом цих витрат по витратним аналітичним рахункам. При цьому кореспонденція складається автоматично, бухгалтер тільки вказує вид витрат.

У процесі операційної діяльності підприємства ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» виникають витрати, які не включаються до собівартості робіт. Такі витрати підлягають відображенню у складі того звітнього періоду, у якому вони відбулися. До таких операційних витрат належать адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

«Адміністративні витрати – загальногосподарські витрати, які пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства.

Облікова політика передбачає щодо адміністративних витрат наступні положення:

- нарахування амортизація основних засобів адміністративного призначення здійснювати прямолінійним методом;
- оплата праці працівників адміністрації здійснюється за схемами посадових окладів (відповідно до колективного договору). Щодо витрат на відрядження працівників підприємства, то в обліковій політики зазначено, що на підприємстві застосовують передбачені чинними нормативними актами граничні норми добових на службові відрядження та строки звітування за витрачання коштів» [12].

На ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» віднесення статей витрат до адміністративних повністю відповідає П(С)БО 16 «Витрати». Для обліку адміністративних витрат на підприємстві призначений рахунок 92 «Адміністративні витрати».

Відображення в обліку адміністративних витрат ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» наведені в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Відображення в обліку адміністративних витрат ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№ з/п	Зміст кореспонденції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Амортизація адміністративної будівлі	92	131	122
2	Амортизація нематеріальних активів	92	133	620
3	Оренда адміністративних споруд	92	631	5976
4	Нарахована заробітна плата адміністративному персоналу	92	661	17801
5	Внески на соціальні заходи	92	651	3516
6	Списання на адміністративні витрати матеріальних витрат	92	209	2980
7	Витрати на службові відрядження управлінського персоналу	92	372	4742
8	Сплачено за зв'язок	92	685	443
9	Юридичні послуги	92	685	890
10	Сплачено за розрахунково-касове обслуговування	92	311	298
11	Списання на фінансовий результат адміністративних витрат	791	92	36578

Операції з обліку адміністративних витрат оформляються первинними документами, які наведені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Первинні документи з обліку адміністративних витрат

Стаття витрат	Документ
1	2
Амортизація нематеріальних активів, основних засобів, НМА	Розрахунок амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів
Оренда адміністративних споруд	Договір, платіжне доручення, акт про надання послуг
Банківські витрати	Договір, платіжне доручення
Оплата праці адміністрації	Табель обліку використання робочого часу, розрахунково-платіжна відомість
Внески на соціальні заходи	Бухгалтерська довідка-розрахунок по відрахуванню на фонд оплати праці до фондів соціального страхування персоналу
Витрати на відрядження	Наказ про відрядження, посвідчення про відрядження, авансовий звіт
Інформаційно-консультаційні послуги	Рахунок-фактура, платіжне доручення
Канцелярські витрати	Рахунок-фактура, платіжне доручення, накладна, податкова накладна
Матеріальні витрати	Рахунок-фактура, платіжне доручення, накладна, податкова накладна

Продовження таблиці 2.9

1	2
Страховання	Договір, платіжне доручення
Поштові витрати	Чек
Телефонні розмови	Рахунок, платіжне доручення, акт про надання послуги
Юридичні послуги	Рахунок-фактура, платіжне доручення, акт про надання послуг
Інші витрати	Рахунок-фактура, платіжне доручення, акт про надання послуг

Витрати, які пов'язані з реалізацією робіт, послуг і які не включаються до собівартості реалізованих робіт, послуг належать до витрат на збут. Статті витрат на збут та їх зміст наведені в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Статті витрат на збут та їх зміст

Стаття витрат	Зміст витрат	Зауваження
1	2	3
Амортизація	Нарахована амортизація виставкового стенду, сайта	–
Ремонт та покращення ОЗ	Витрати на ремонт та покращення ОЗ	–
Рекламні послуги	Витрати на рекламні послуги а газеті «Ваш шанс», google; кур'єрські послуги.	–
Витрати митниці	Витрати на оформлення ВМД, оформлення сертифіката відповідності.	–
Витрати на відрядження	Витрати на відрядження працівників відділу збуту.	–
Підготовка готової продукції на продаж	Витрати на передпродажну підготовку готової продукції	
Товаро-транспортні послуги	Витрати на транспортування готової продукції;	–
Оренда складський приміщень	Витрати на оренду складський приміщень	Складське приміщення для запасних частин
Тара та пакувальні матеріали	Витрати на придбання тари та пакувальних матеріалів	–
Інші витрати на збут	Витрати на отримання справки про відсутність справи про банкрутство та ін.	–
Тара та пакувальні матеріали	Витрати на придбання тари та пакувальних матеріалів	–

Віднесення статей витрат на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» до витрат на збут відповідає П(С)БО 16 «Витрати». Витрати, пов'язані зі збутом продукції

(товарів), відображаються протягом звітного періоду на рахунка 93 «Витрати на збут». У табл. 2.11 наведено порядок відображення в бухгалтерському обліку витрат на збут.

Таблиця 2.11 – Відображення в бухгалтерському обліку витрат на збут

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума
1	Нараховано амортизацію виставкового стенд	93	131	440
2	Відображені витрати на рекламні послуги	93	685	1945
3	Відображені витрати оренди складських приміщень	93	631	6285
4	Відображені витрати на транспортування готової	93	631	6520
5	Відображені витрати на службове відрядження працівника збуту.	93	372	8230
6	Віднесено до витрат на збут вартість пакувальних матеріалів	93	201	1180
7	Списано витрати на збут на фінансові результати	791	93	24600

Здійснення витрати на збут підтверджуються первинними документами, які наведені в табл. 2.12.

Таблиці 2.12 – Первинні документи з обліку витрат на збут

Стаття витрат	Документ
1	2
Амортизація	Розрахунок амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів
Ремонт та покращення ОЗ	Акти приймання-здачі відремонтованих реконструйованих та модернізованих об'єктів
Рекламні послуги	Договір, платіжне доручення, акт про приймання-передачу наданих послуг
Витрати митниці	Рахунок-фактура, платіжне доручення, валютно-митна декларація
Витрати на відрядження	Наказ про відрядження, посвідчення про відрядження, авансовий звіт
Товаро-транспортні послуги	Товаро-транспортна накладна, акт виконаних робіт
Оренда складський приміщень	Договір, платіжне доручення, акт про надання послуг
Тара та пакувальні матеріали	Рахунок, платіжне доручення, накладна, акт списання матеріалів
Інші витрати на збут	Рахунок-фактура, платіжне доручення, акт про надання послуг

На підприємстві також використовується рахунок 94 «Інші витрати

операційної діяльності», на якому акумулюються витрати, що не увійшли до попередньо зазначених витрат. В таблиці 2.13 наведено статті інших витрат операційної діяльності.

Таблиця 2.13 – Статті витрат по рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності»

Стаття витрат	Зміст витрат	Зауваження
Податки, збори та обов'язкові платежі	Витрати на сплату податків, зборів і обов'язкових платежів.	Відповідно до П(С)БО 16 відносяться на рахунок 92 «Адміністративні витрати»
Операційна курсова різниця	Операційна курсова різниця	–
Послуги Інтернету	Витрати на користування послугами Інтернету.	Відповідно до П(С)БО 16 відносяться на рахунок 92 «Адміністративні витрати»
Штрафи, пені неустойки	Витрати на сплату штрафів, пені, неустойки.	–
Витрати на інформаційне забезпечення	Витрати на інформаційне супроводження.	Відповідно до П(С)БО 16 відносяться на рахунок 92 «Адміністративні витрати»
Інші витрати, яка включаються в валові витрати.	Повернення товарів постачальнику	–
Інші витрати	Інші витрати, які не включаються в перелік	Використовується, як «кошик» для невизначених витрат.

В наказі про облікову політику зазначено, що підприємство нараховує резерв сумнівних боргів виходячи з абсолютної суми сумнівної заборгованості, використовуючи метод класифікації дебіторської заборгованості. Однак, дослідження фінансової звітності підприємства показує, що такий резерв не створюється. Відсутність резерву є порушення чинного законодавства.

Витрати на користування послугами Інтернету та витрати на сплату податків, зборів та обов'язкових платежів на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» відносяться на рахунок 94 «Інші операційні витрати» відповідно до п. 138.10 Податкового кодексу України, так як згідно з податковим кодексом склад інших операційних витрат суттєво відрізняється від їх переліку в бухгалтерському обліку, тобто до витрат з метою визначення об'єкта

оподаткування включається тільки частина тих витрат, які обліковують на бухгалтерському рахунку 94 «Інші операційні витрати».

Для оформлення інших операційних витрат використовують наступні первинні документи: авансовий звіт, акт виконаних робіт, ВКО, накладна, рахунок, посвідчення про відрядження, РПВ, довідка бухгалтерії, розрахунок бухгалтерії, акт відремонтованих об'єктів, порівняльна відомість, акт інвентаризації, інвентаризаційний опис.

Таким чином, аналіз організації обліку витрат підприємства ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» свідчить, що витрати операційної діяльності підприємства включають витрати виробництва, адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати.

Витрати, що були здійснені протягом звітного періоду і сформували виробничу собівартість виконаних ремонтних та монтажних робіт відносяться до витрат виробництва. Собівартість ремонтних та монтажних робіт ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» складається з: амортизації основних засобів, оренди виробничого приміщення та обладнання, прямих витрат, отриманих робіт і послуг, що безпосередньо відносять до забезпечення виробничого процесу. Однак при дослідженні організації обліку було виявлено відхилення від норма обліку виробничих витрат.

Схема обліку витрат і доходів, що формують виробничу собівартість ремонтних та монтажних робіт подано на рис. 2.3.

До складу адміністративних витрат підприємство включає: амортизацію основних засобів, нематеріальних активів, витрати на зв'язок, плата за розрахунково-касове обслуговування, витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу, витрати на страхування, юридичні послуги та інші витрати. Адміністративні витрати не включаються до собівартості виготовленої продукції, а списуються на витрати звітного періоду.

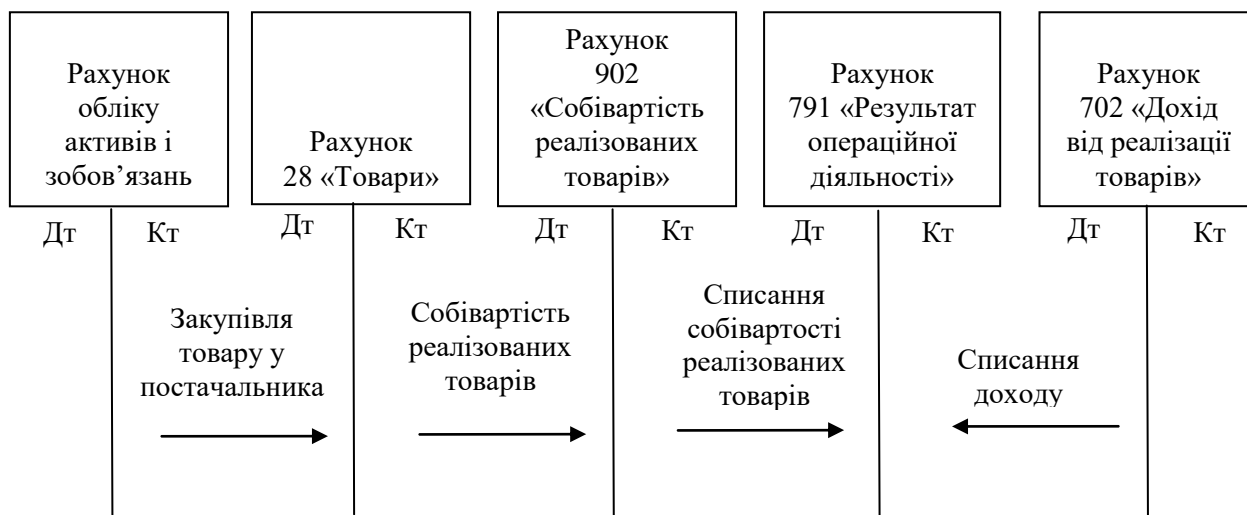

Рисунок 2.3 – Схема обліку витрат і доходів від реалізації товарів на ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

Витрати, які пов'язані з реалізацією товарів, робіт відносяться до витрат на збут. До таких витрат підприємство відносить витрати на придбання тари та пакувальних матеріалів, амортизація основних засобів, витрати на рекламні послуги та передпродажну підготовку товарів, витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом та інші витрати на збут. Витрати на збут, як і адміністративні витрати є витратами звітного періоду і до складу собівартості продукції не включається.

До собівартості реалізованих товарів, робіт ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» не включає також інші операційні витрати, які включають: витрати на сплату податків, зборів, послуг Інтернету, операційна курсова різниця, витрати на сплату штрафів, неустойок, пені, витрати на інформаційне забезпечення та інші в кінці звітного періоду списуються на витрати.

Всі витрати основної діяльності підприємства визнаються на підставі первинних документів і відображуються на синтетичних рахунках за допомогою електронно-обчислювальної техніки, що значно полегшую роботу бухгалтерії.

2.3 Напрями удосконалення обліку доходів і витрат

«Отримання достовірної облікової інформації з метою здійснення ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання передбачає налагодження процесу виявлення, вимірювання, реєстрації, відображення господарських операцій на рахунках та в регістрах бухгалтерського обліку. Невід'ємною складовою процесу організації обліку на підприємстві є організація обліку доходів і витрат підприємства, від чого певною мірою залежить результат неперервного виробничого циклу, циклічного руху грошових коштів (вхідних та вихідних потоків), що суттєво впливатиме на функціонування підприємства загалом. В цілому елементи облікової політики щодо організації обліку формування доходу на підприємствах промисловості є спільними. Проте специфіка виробничого процесу кожної галузі вимагає окремих, специфічних підходів до визначення складових облікової політики, зокрема, в частині визначення витрат, що потребує подальших досліджень на підприємствах енергетичного комплексу.

Організація обліку є одним з найбільш відповідальних етапів створення підприємства і його підготовки до здійснення господарської діяльності.

Наказ про облікову на підприємстві розробляється головним бухгалтером і затверджується керівником з метою організації бухгалтерського обліку відповідно до нормативно-правових актів України та внутрішніх вимог власників. Як стверджує В.Г. Швець розробка і прийняття облікової політики кожним підприємством сприяє поліпшенню бухгалтерського обліку і звітності, що в кінцевому підсумку забезпечить ефективність прийняття рішень і діяльності підприємства» [10, с. 316].

У зв'язку з чим розробка організаційно-методичних підходів до формування облікової політики підприємства в частині обліку витрат є запорукою правильного визначення фінансового результату господарської діяльності.

Тому вважаємо необхідним у положенні про облікову політику підприємства відображати наступний склад інформаційного забезпечення про витрати аналізованого підприємства (рис. 2.4).

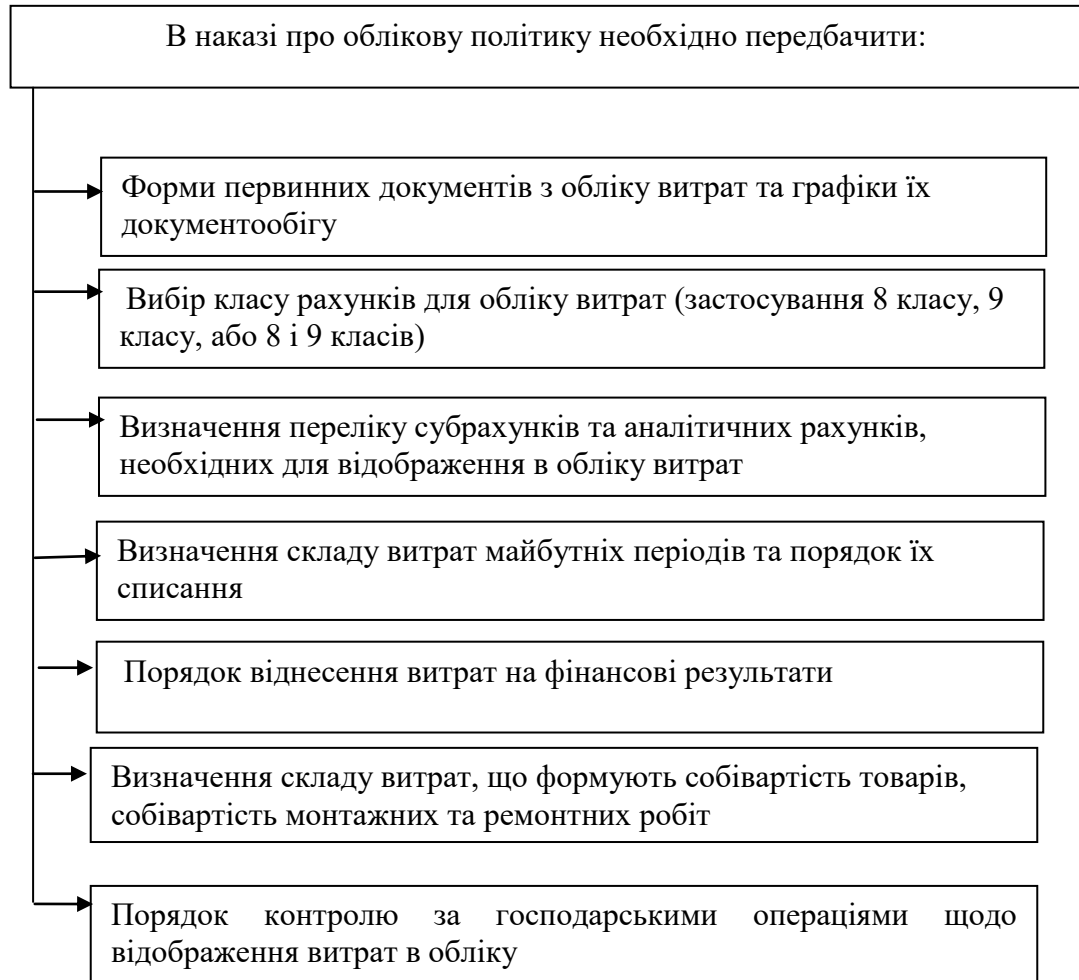

Рисунок 2.4 – Рекомендовані складові елементи облікової політики в частині організації бухгалтерського обліку витрат ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

Використання запропонованих рекомендацій з удосконалення підходів до формування облікової політики в частині обліку витрат дозволить підвищити оперативність і якість облікової інформації та сприятиме ухваленню ефективних управлінських рішень.

На основі такої облікової інформації можливо провести факторний аналіз і виявити причини відхилень та прийняти необхідні організаційні та

технічні заходи. Інформаційні потоки визначаються та регулюються наступними елементами бухгалтерського обліку: робочим планом рахунків, системою документації та змістом внутрішньої та зовнішньої звітності.

Крім того, різнопрофільний характер діяльності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» підприємства вимагає отримання інформації про отримані доходи від окремих напрямів діяльності підприємства. У зв'язку з чим підприємству рекомендовано аналітичний облік доходів від реалізації вести за напрямками реалізації товарів та видами виконаних робіт (рис. 2.5).

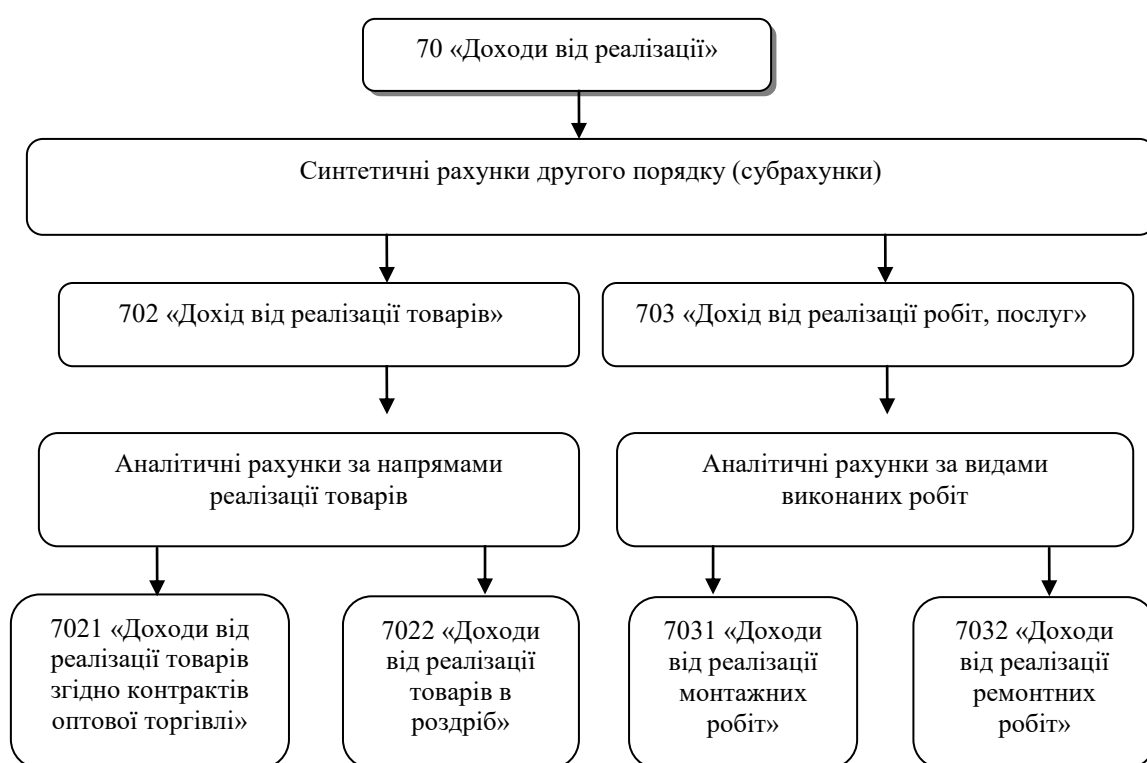

Рисунок 2.5 – Пропонований аналітичний облік доходів від реалізації товарів та виконаних робіт

Окремі групи доходів від реалізації товарів в роботі запропоновано відображати на таких аналітичних рахунках субрахунку 702 «Доходи від реалізації товарів»: 7021 «Доходи від реалізації товарів згідно контрактів оптової торгівлі»; 7022 «Доходи від реалізації товарів в роздріб».

Відповідно, групи доходів від реалізації робіт доцільно відображати на

таких аналітичних рахунках субрахунку 703 «Доходи від реалізації робіт»: 7031 «Доходи від реалізації монтажних робіт»; 7032 «Доходи від реалізації ремонтних робіт».

Застосування в практичній діяльності підприємств зазначених реєстрів розширить можливість використання облікових даних про доходи, дасть змогу додатково контролювати порядок їх списання на фінансовий результат. Така інформація буде корисною керівництву підприємства при здійсненні контролю й прогнозування оптимальних обсягів прибутку.

Такий підхід до побудови аналітичного обліку доходів та його документального оформлення дає можливість: більш ретельніше контролювати суми отриманих доходів від реалізації; виявляти найбільш прибуткові види товарів та робіт та прогнозувати тенденції зміни їх рентабельності; накопичувати інформацію за відповідними субрахунками другого порядку, яка може ефективно використовуватись для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та при проведенні аналітичних досліджень.

Аналітичний та синтетичний облік доходів від реалізації підприємства є необхідною складовою частиною бухгалтерського обліку. Створення системи аналітичного відображення облікової інформації доходів на підприємстві повинне враховувати їх організаційну структуру, а також направленість та зміст завдань поточного менеджменту, що вирішуються у процесі їх звичайної діяльності.

Запропонована інформаційна модель побудови аналітичного відображення доходів від реалізації надасть можливість визначити найбільш прибуткові види товарів, робіт, послуг, виключити з виробництва (або скоротити обсяг) менш рентабельних. Така інформація буде корисною керівництву підприємства для оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності, а також для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

На перший погляд, така методика ведення аналітичного обліку доходів від реалізації може здатися громіздкою та незручною. Але не слід забувати,

що майже всі господарюючі суб'єкти України ведуть облік автоматизовано, а сучасна комп'ютерна техніка дає змогу накопичувати, систематизувати та узагальнювати всі без виключення облікові дані. Її використання дозволяє ефективно вирішувати проблеми аналітичного обліку доходів завдяки широким можливостям у виборі номенклатури аналітичних об'єктів, оперативності отримання даних на будь-яку звітну дату.

Таким чином, від раціонально організованої системи обліку доходів від реалізації безпосередньо залежать ефективність прийняття управлінських рішень і управління підприємством загалом, що визначає перспективи розвитку організації, її майбутню інвестиційну привабливість, кредитоспроможність і ринкову вартість.

РОЗІДЛ 3

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» ТА НАПРЯМИ ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ

3.1 Аналіз показників ліквідності та фінансової незалежності підприємства

«Фінансові результати діяльності підприємства значною мірою залежать від рівня управління його фінансами, що обумовлює необхідність розвитку інформаційної системи фінансового менеджменту, удосконалення її організаційної структури, визначення принципів утворення та умов розподілу і поєднання інформаційних потоків.

В наш час аналіз господарської діяльності стає розвиненою умовою економічних відносин, основою надійності та всебічно обґрунтованості управлінських рішень на всіх рівнях і в усіх суб'єктів господарювання.

Сьогодні управлінські рішення повинні ґрунтуватися на точних розрахунках, глибокому та ефективному аналізі. Економічні служби сучасних підприємств поширюють використання економіко-математичного апарату, новітніх програмних продуктів, комп'ютерної техніки, інформаційних баз даних, довідково-пошукових інформаційних систем тощо. Саме тому жодне організаційне, технічне й технологічне рішення не повинно здійснюватися до тих пір, поки не обґрунтована його економічна доцільність.

Фахівці, які займаються обґрунтуванням різноманітних управлінських рішень, потребують достовірної деталізованої бухгалтерської, статистичної та комерційної інформації щодо виробничих і фінансово-інвестиційних процесів на підприємстві.

Найважливішим джерелом інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства є фінансова звітність. Вона є першим та

найважливішим офіційним документом для оцінки вартості бізнесу. Якісна і добре продумана звітність надає набагато більше інформації, ніж просто числову суму у підсумковому рядку. Вона формує дані, які можуть підвищити впевненість у прийнятті управлінських рішень, стати основою для формування моделі безбиткової підприємницької діяльності та аналізу різних сценаріїв розвитку подій у комерційному секторі економіки. Система фінансової звітності формує основу для визначення основних показників ефективності, які в майбутньому дозволять виявити і попередити певні проблеми та створити інформаційну базу для виявлення тенденцій розвитку бізнесу» [61].

«Змістовність аналізу, його глибина і повнота врахування всіх факторів, які впливають на стан об'єкта вивчення, значною мірою визначаються станом інформаційного забезпечення. Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що інформаційне забезпечення фінансового аналізу - це система даних і способи їх опрацювання, що дозволяють вивчити реальний стан об'єкта управління, виміряти вплив факторів, які його визначають, а також виявити можливості здійснення управлінських дій» [29].

«Відповідно до цього, придатність інформації для прийняття рішень залежить від її відповідності наступним вимогам: державна регламентація; практичність інформації; своєчасність подання; зіставність показників; доступність і гласність; раціональність; обов'язковість подання; вірогідність; методологічна єдність розрахунків показників; дієвість» [21].

«Потреби фінансового аналізу забезпечуються нормативно-довідковими, плановими та обліковими інформаційними ресурсами. Комплексне їх використання забезпечує оцінку діяльності підприємства в динаміці, рівня виконання плану, обґрунтованості планових показників та діагностику досягнення нормативного сценарію господарювання.

Основною складовою інформаційного забезпечення фінансового аналізу є фінансова звітність. У Законі України «Про бухгалтерський облік», а також у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначено,

що фінансова звітність є бухгалтерською звітністю, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період» [63].

«Значне місце в аналітичних дослідженнях займає інформація про діяльність суб'єкта господарювання. Аналіз господарської діяльності проводиться з використанням системи економічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень. Будь-яка методика аналізу передбачає інформаційні потреби, а не наявний інформаційний ресурс. Якщо діюча інформаційна база не допомагає проводити якісний економічний аналіз через нестачу чи необ'єктивність даних, необхідну та достатню інформацію треба отримати будь-якими способами» [70].

«Аналітична інформація відрізняється від облікової. Дані для аналізу беруть з одного або кількох різновидів економічної інформації (планової, облікової, нормативної, прогнозної). Наприклад, для аналізу виконання планових завдань використовуються планові та облікові дані. Факторний аналіз обмежує джерела формування інформації для аналізу господарської діяльності одним різновидом даних. Тому первинне формування такої інформації залежить від низки причин, основними з яких слід вважати вид аналізу господарської діяльності, а також цілі аналізу та його завдання. Аналітична інформація нагромаджується, зберігається та використовується відповідно до планів та програм аналітичної роботи на підприємстві згідно з визначеною організаційною формою. Аналітичним розрахункам властива наявність значного обсягу логічних операцій, поєднаних з арифметичними за складними алгоритмами. Можливість формалізованого запису даних сприяє використанню ЕОМ для розв'язування аналітичних задач. До інформації, яка використовується для аналізу господарської діяльності, висуваються такі вимоги: достовірність, своєчасність, повнота, детальність, багатоаспектність.

Економічна інформація досить неоднорідна, вона має складну схему взаємозв'язків окремих її видів. Різновидами економічної інформації є

облікова інформація та інформація аналізу господарської діяльності, яким притаманні як спільні властивості, так і низка специфічних особливостей.

Так, обліково-аналітична інформація є основою для прийняття рішень з організації, планування й регулювання господарської діяльності підприємства. Особливості облікової інформації залежать від видів обліку - оперативний, бухгалтерський, статистичний; форм бухгалтерського обліку – таблично-автоматизована, діалогова, безпаперова; від джерел та методів формування змінної та умовно - постійної інформації, алгоритму їх машинної обробки» [33].

«Однією з основних характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, економічним змістом якої є забезпеченість активів підприємства стійкими джерелами їх формування, гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів. Значення і сутність фінансової стійкості підприємства найповніше відображаються в її показниках. Розрізняють абсолютні та відносні показники фінансової стійкості» [61].

Нижче приведено динаміку основних показників фінансової стійкості та стабільності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП».

Дані звітності, що необхідні для розрахунку показників фінансової стійкості та стабільності підприємства, приведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані фінансової звітності для розрахунку показників фінансової стійкості та стабільності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Стаття	Динаміка, млн. грн				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Позиковий капітал	24,0	28,9	102,0	111,8	42,2
2	Валюта балансу	81,9	90,2	176,4	196,9	177,3
3	Власний капітал	57,8	61,2	74,4	84,7	135,1
4	Довгострокові пасиви	0	0	2,0	7,6	0
5	Чисті оборотні активи	11,5	10,5	12,2	5,1	49,7
6	Необоротні активи	46,5	51,1	64,4	97,7	96,2

«Для оцінки фінансової стійкості підприємства використовується

велика кількість відносних показників фінансової стійкості, які доповнюють оцінку її абсолютних показників. Основними серед них є коефіцієнти капіталізації, що характеризують структуру довгострокових джерел фінансування активів, співвідношення капіталізованих і власних оборотних коштів, темпи нагромадження власних коштів, співвідношення короткострокових і довгострокових зобов'язань, структуру довгострокових пасивів» [63].

Аналіз динаміки показників фінансової стійкості та стабільності ТОВ «Технохім груп» приведено у табл. 3.2 та рис. 3.1.

Таблиця 3.2 – Динаміка показників фінансової стійкості та стабільності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Показник	Динаміка				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Коефіцієнт незалежності	0,711	0,683	0,420	0,434	0,761
2	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,291	0,324	0,585	0,577	0,244
3	Коефіцієнт залежності	1,425	1,475	2,379	2,328	1,312
4	Коефіцієнт фінансової стабільності	3,416	3,122	1,731	1,769	4,208
5	Показник фінансового левериджу	0,00	0,00	0,034	0,091	0,00
6	Коефіцієнт маневреності	0,205	0,172	0,166	0,063	0,372
7	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0	0	0,031	0,085	0
8	Коефіцієнт структури залученого капіталу	0	0	0,022	0,074	0
9	Коефіцієнт інвестування	1,257	1,205	1,153	0,878	1,404

З приведеної динаміки можна бачити значне підвищення рівня фінансової незалежності підприємства та фінансової стабільності.

«Ліквідність і платоспроможність тісно пов'язані з рухом грошових коштів, тому аналіз грошових потоків значно доповнює методику оцінки ліквідності та платоспроможності і дає можливість реальніше оцінити фінансовий стан підприємства. Під грошовими потоками підприємства розуміють сукупність розподілених у часі (за обсягом і за каналами руху) надходжень і витрат грошових коштів. Інформаційною базою для оцінки грошових потоків підприємства є форма № 3 «Звіт про рух

грошових коштів»» [60].

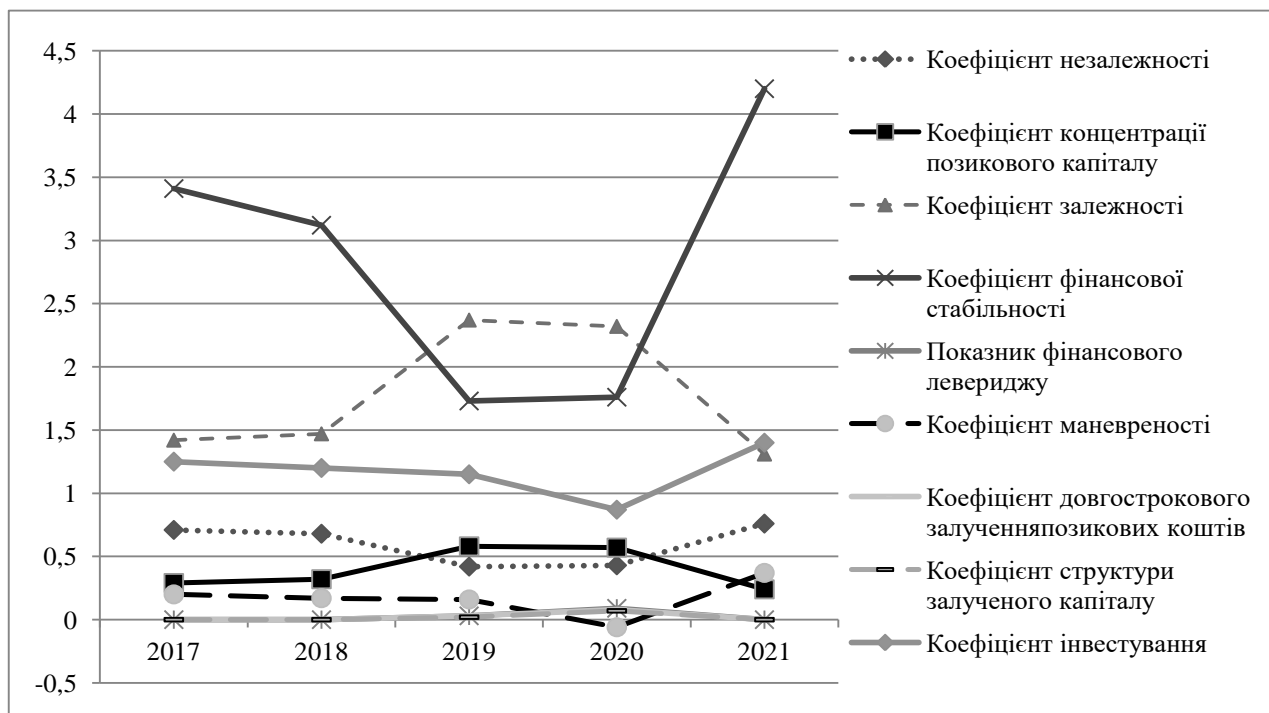

Рисунок 3.1 – Динаміка показників фінансової стійкості та стабільності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

Аналіз грошових потоків за прямим методом зазвичай розпочинають з аналізу динаміки обсягу і структури формування його вхідного та вихідного потоків. Нижче приведено динаміку основних показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП».

«Ліквідність і платоспроможність тісно пов'язані з рухом грошових коштів, тому аналіз грошових потоків значно доповнює методику оцінки ліквідності та платоспроможності і дає можливість реальніше оцінити фінансовий стан підприємства. Під грошовими потоками підприємства розуміють сукупність розподілених у часі (за обсягом і за каналами руху) надходжень і витрат грошових коштів. Інформаційною базою для оцінки грошових потоків підприємства є форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» [58].

Дані звітності, що необхідні для розрахунку показників ліквідності та

платоспроможності підприємства приведені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Вихідні дані для розрахунку показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Стаття	Динаміка, млн. грн.				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Оборотні активи	35,40	39,08	111,91	99,09	79,78
2	Витрати майбутніх періодів	0,01	0,02	0,04	0,03	1,34
3	Поточні зобов'язання	23,90	28,64	99,73	104,18	31,40
4	Запаси	6,27	13,17	25,94	45,50	13,26
5	Грошові кошти	4,65	3,68	25,84	24,65	24,25
6	Поточні активи	35,41	39,10	111,95	99,12	81,12
7	Валюта балансу	81,86	90,15	176,36	196,88	177,34

Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» приведено у табл. 3.4 та рис. 3.2.

Таблиця 3.4 – Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «Технохім груп»

№	Показник	Динаміка				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
1	Чисті оборотні активи, млн. грн.	11,510000	10,460000	12,220000	50,060000	49,720000
2	Коефіцієнт поточної ліквідності	1,48	1,36	1,12	0,95	2,54
3	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,22	0,90	0,86	0,51	2,12
4	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,19	0,13	0,26	0,24	0,77
5	Коефіцієнт маневрування	0,40	0,35	2,11	0,26	0,49
6	Частка оборотних коштів	0,43	0,43	0,63	0,50	0,46
7	Частка запасів в поточних активах	0,18	0,34	0,23	0,46	0,16
8	Частка чистих оборотних активів	1,84	0,79	0,47	0,11	3,75

На підприємстві спостерігалася нестача високоліквідних активів та надлишок низько-ліквідних.

На кінець періоду можна бачити добру тенденцію з покращення ліквідності, про що свідчать коефіцієнти ліквідності, та платоспроможності підприємства, особливо частки чистих оборотних активів.

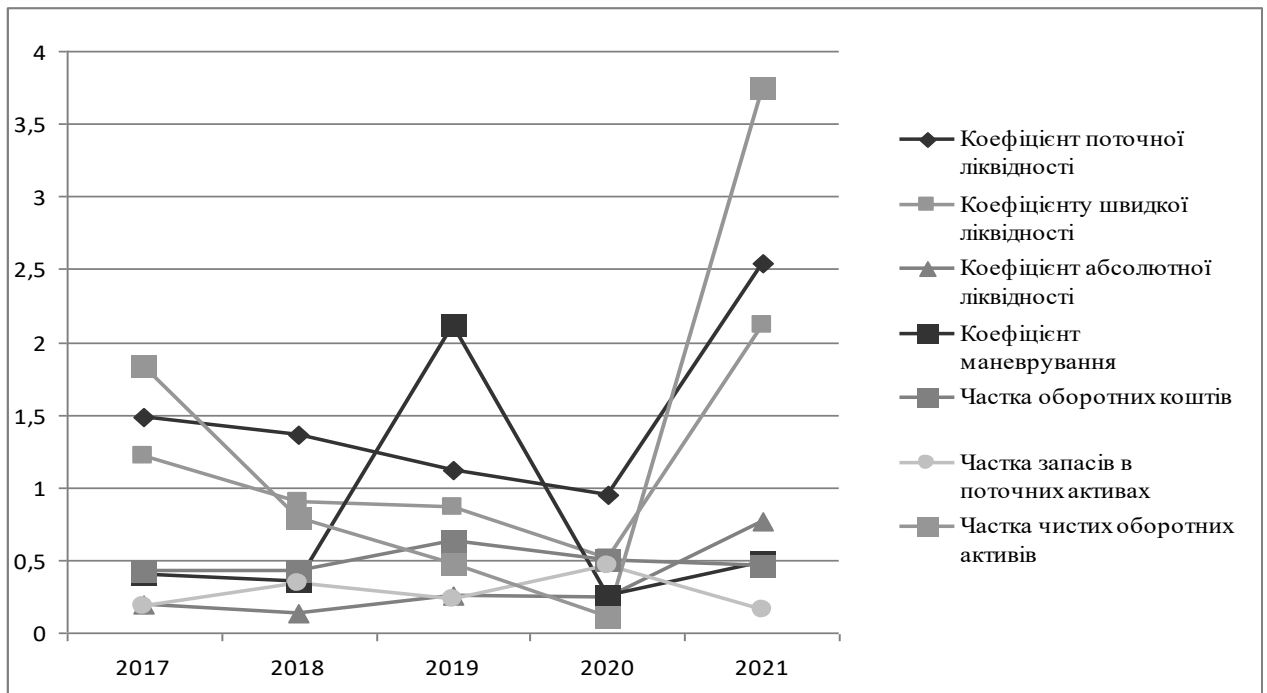

Рисунок 3.2 – Динаміка показників ліквідності та платоспроможності
«ТЕХНОХІМ ГРУП»

Важливим етапом аналізу руху грошових коштів за прямим методом є оцінка збалансованості (табл. 3.5) обсягів вхідного і вихідного грошових потоків.

Фінансовий стан підприємства визнається стійким, якщо забезпечується збалансованість надходження та видатку грошових коштів, певна пропорційність обсягів вхідного і вихідного грошових потоків. Рівень збалансованості грошових потоків оцінюють за допомогою коефіцієнта збалансованості ($K_{згп}$), який розраховують за формулою 3.1:

$$K_{згп} = \frac{ГП_{вх}}{ГП_{вих}} \quad (3.1)$$

де $ГП_{вх}$ – обсяг вхідного грошового потоку підприємства;

$ГП_{вих}$ – обсяг вихідного грошового потоку підприємства.

Таблиця 3.5 – Оцінка збалансованості грошових потоків

Показник	За 2020 рік	За 2021 рік	Відхилення
Обсяг вхідного грошового потоку	35298	44179	+8881
Обсяг вихідного грошового потоку	34836	44648	+9812
Коефіцієнт збалансованості	1,01	0,99	-0,02

У 2020 році спостерігається незначне перевищення надходження над виплатою.

У 2021 році значення коефіцієнта збалансованості менше за 1, що свідчить про деяку дефіцитність вхідного грошового потоку, що може призвести до зниження ліквідності і платоспроможності підприємства.

3.2 Аналіз показників ефективності діяльності підприємства

«В умовах ринкової економіки обґрунтованість та дієвість управлінських рішень на мікро- та макрорівнях значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, зміст якої виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства.

За своєчасної розробки та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість.

Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку.

Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за

результатами оцінювання фінансового стану підприємства» [63].

Аналіз підприємства ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» доцільно починати з оцінки тих змін, що відбулися у складі активів та капіталу підприємства. Аналіз структури майна підприємства подано у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Структура майна ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» і джерел його формування за 2020 –2021 рр.

Стаття	млн. грн.				Зміни, тис. грн.	
	на початок року	у % до валюти балансу	на кінець року	у % до валюти балансу	(гр. 4 – гр. 2)	(гр. 4 : гр. 2) » [60]. » [60].
АКТИВ						
Необоротні активи	97,829	49,67	96,218	54,26	-1,611	0,98
Поточні активи – усього	99,091	50,31	79,780	44,99	-19,310	0,81
Запаси, у тому числі	45,498	23,10	13,261	7,48	-32,237	0,29
– товари	42,986	21,83	10,929	6,16	-32,056	0,25
– виробничі запаси	0,009	0,01	0,00	0,00	-0,009	0
– інші	2,502	1,27	2,331	1,31	-0,170	0,93
Ліквідні активи – усього, у тому числі:	53,592	27,21	66,519	37,51	+12,926	1,24
– векселі одержані	2,102	1,07	1,796	1,01	-0,306	0,85
– дебіторська заборгованість	26,138	13,27	37,659	21,24	11,521	1,44
– грошові кошти та їх еквіваленти	24,648	12,51	24,250	13,67	-0,398	0,98
Інші оборотні активи	0,705	0,36	2,813	1,59	2,109	3,99
Витрати майбутніх періодів	0,029	0,02	1,344	0,76	1,314	45,26
ПАСИВ						
Власний капітал	85144,00	43,23	135115,70	76,19	49971,70	1,59
Позикові кошти – усього	111,806	56,77	31,400	17,71	-80,405	0,28
Довгострокові зобов'язання	0,007	3,87	0,00	0,00	-0,007	0,00
Короткострокові зобов'язання – усього	104,177	52,90	31,400	17,71	-72,777	0,30
– розрахунки з кредиторами	104,158	52,89	31,400	17,71	-72,758	0,30
– інші короткострокові зобов'язання	0,018	0,01	1,042	0,59	1,024	56,96
Валюта балансу	196,950		177,343		-19,607	0,9

Як видно з таблиці 3.6, основне скорочення валюти балансу на кінець звітнього періоду відбулося за рахунок зменшення кількості запасів підприємства. Скорочення господарської діяльності викликано зменшенням платоспроможного попиту на товари, роботи та послуги підприємства, обмеженням доступу на ринки сировини, матеріалів, напівфабрикатів.

Зміни в структурі майна створюють певні можливості для основної (операційної) діяльності і впливають на оборот сукупних активів (табл. 3.7). При проведенні аналізу складу та структури майна потрібно визначити зміни в майні підприємства, зробити висновки про покращення або погіршення структури активів.

Таблиця 3.7 – Оцінка складу та структури майна підприємства за 2020 – 2021рр.

Статті	на початок року		на кінець року		Відхилення	
	млн. грн	% до підсумку	млн. грн.	% до підсумку	млн. грн	% до початку року
Необоротні активи, в т.ч.	97,829	49,67	96,218	54,26	-1,611	-0,82
Нематеріальні активи	0,961	0,49	1,059	0,60	+0,097	0,05
Основні засоби	96,830	49,16	95,159	55,50	-1,671	-1,73
Мобільні засоби (оборотні активи), в т.ч.	99,091	50,31	79,780	44,99	-19,310	-9,80
Запаси	45,498	23,10	13,261	7,48	-32,237	-16,37
Розрахунки з дебіторами	26,138	13,27	37,660	21,24	11,522	5,85
Грошові кошти	24,648	12,51	24,250	13,67	- 0,398	-0,20
Інші оборотні активи	2,807	0,36	4,610	1,59	+1,803	64,24
Витрати майбутніх періодів	0,029	0,02	1,344	0,76	+1,314	0,67
Усього	196,949		177,342		-19,607	-9,96

Аналіз даних таблиці 3.7 показав, що майже по всіх показниках спостерігається скорочення.

Динаміку складу та структури майна ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» за даними балансу за 2021 рік представлено на рис. 3.3.

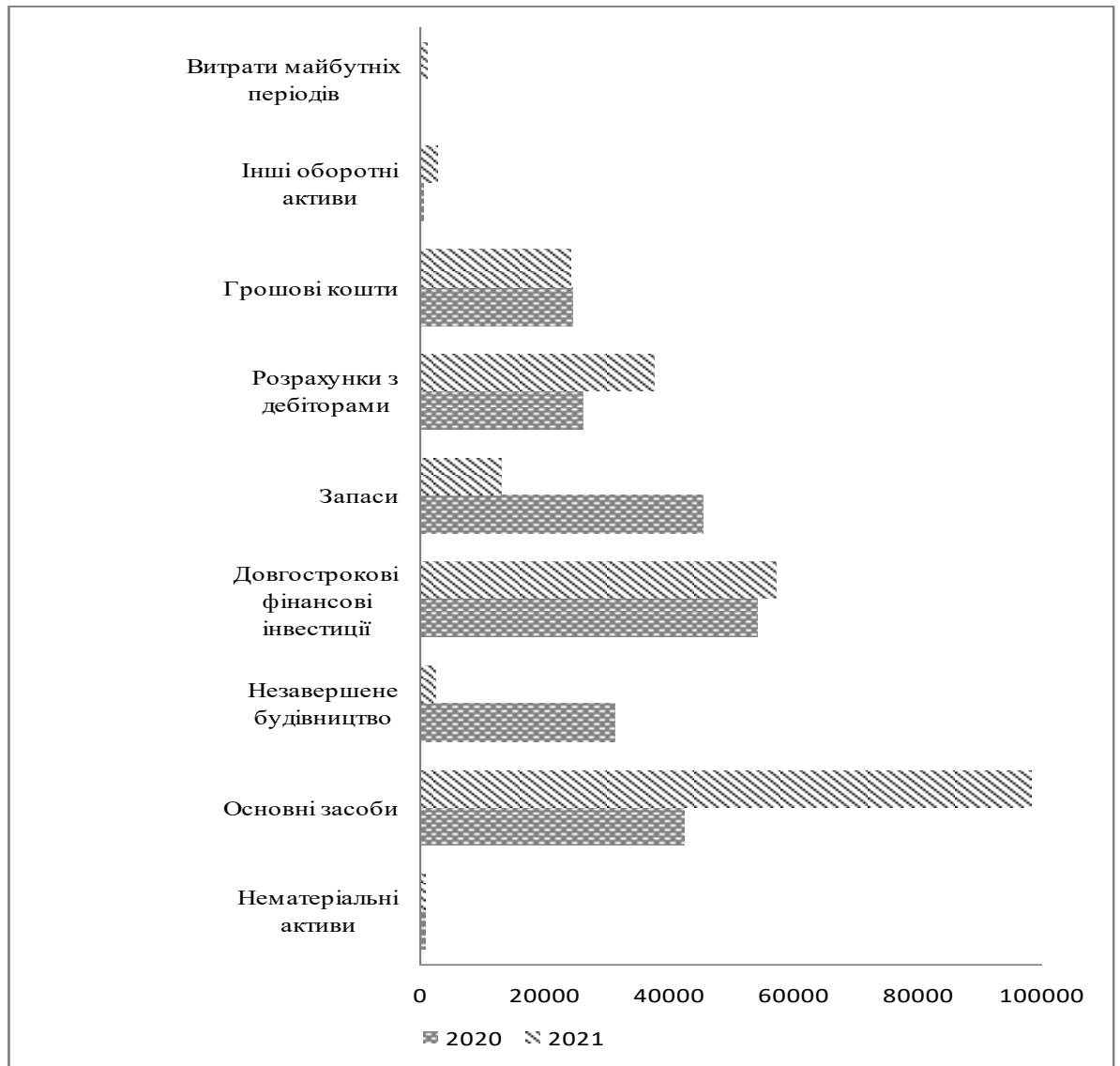

Рисунок 3.3 – Динаміка складу та структури майна ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» за даними балансу за 2021 рік

«При цьому потрібно звернути увагу на наступні моменти:

– на які складові припадала найбільша питома вага в структурі сукупних активів;

- як в цілому змінилась величина майна (сума оборотних та необоротних активів підприємства);
- які зміни відбулися зі складовими необоротних активів;
- як змінилась величина оборотних активів підприємства за досліджуваний період;
- як змінилась вартість запасів за аналізований період;
- яких змін за досліджуваний період зазнали обсяги дебіторської заборгованості;
- підприємство протягом досліджуваного періоду мало активне чи пасивне сальдо заборгованості. Співставлення сум дебіторської і кредиторської комерційної заборгованості може показувати, що підприємство мало;
- як змінилась частка грошових коштів в структурі оборотних активів підприємства за аналізований період» [61].

Дані звітності, що необхідні для розрахунку показників майнового стану підприємства, приведені у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Динаміка майнового стану ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Стаття	Динаміка, млн. грн				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
1	Сума зносу основних засобів	11,572	10,302	9,896	9,562	15,005
2	Первісна вартість основних засобів	25,139	22,327	22,603	21,325	49,210
3	Залишкова вартість основних засобів	13,567	12,025	12,707	11,764	34,205
4	Сума амортизації нематеріальних активів	0,027	0,061	0,128	0,228	0,209
5	Первісна вартість нематеріальних активів	0,032	0,264	0,329	0,481	0,529
6	Середньорічна сума всіх операційних необоротних активів підприємства за первісною вартістю	25,171	22,592	22,933	21,807	49,740
7	Середньорічна сума зносу всіх операційних необоротних активів, які	23,144	20,605	19,791	19,124	30,009

Продовження таблиці 3.8

1	2	3	4	5	6	7
	використовує підприємство					
8	Вартість вибулих операційних необоротних активів у звітному періоді	11,599	10,363	10,024	9,790	15,214
9	Вартість операційних необоротних активів на початок звітного періоду	25,171	22,591	22,933	21,807	49,740
10	Вартість знову зведених операційних необоротних активів у звітному періоді	11,599	10,363	10,024	9,790	15,214
11	Вартість вибулих операційних необоротних активів у звітному періоді	9,755	9,020	10,704	8,898	37,723
12	Вартість операційних необоротних активів на кінець звітного періоду	13,572	12,228	12,908	12,017	34,526

Динаміка показників майнового стану ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» приведена у табл. 3.9 та рис. 3.4. Можна бачити позитивну тенденцію по зниженню показника коефіцієнту зносу основних засобів та інших показників майнового стану, особливо у останній звітний період.

Таблиця 3.9 – Динаміка показників майнового стану ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Показник	Динаміка				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,46	0,46	0,44	0,45	0,30
2	Коефіцієнт строку використання основних засобів	0,85	0,86	0,78	0,81	0,44
3	Коефіцієнт амортизації нематеріальних активів	0,84	0,23	0,39	0,47	0,40
4	Період обороту операційних необоротних активів, які використовує підприємство	1,09	1,10	1,16	1,14	1,66

Продовження таблиці 3.9

1	2	3	4	5	6	7
5	Коефіцієнт вибуття операційних необоротних активів	0,46	0,46	0,44	0,45	0,31
6	Коефіцієнт оновлення операційних необоротних активів	-0,14	-0,11	0,05	-0,07	0,65

Зменшення значень коефіцієнтів зносу основних засобів, строку використання основних засобів характеризує значним підвищенням суми первісної вартості основних засобів.

Одночасно з цим підвищується період операційних необоротних активів та коефіцієнт оновлення. Отже підприємство значно покращило свій майновий стан за останні роки.

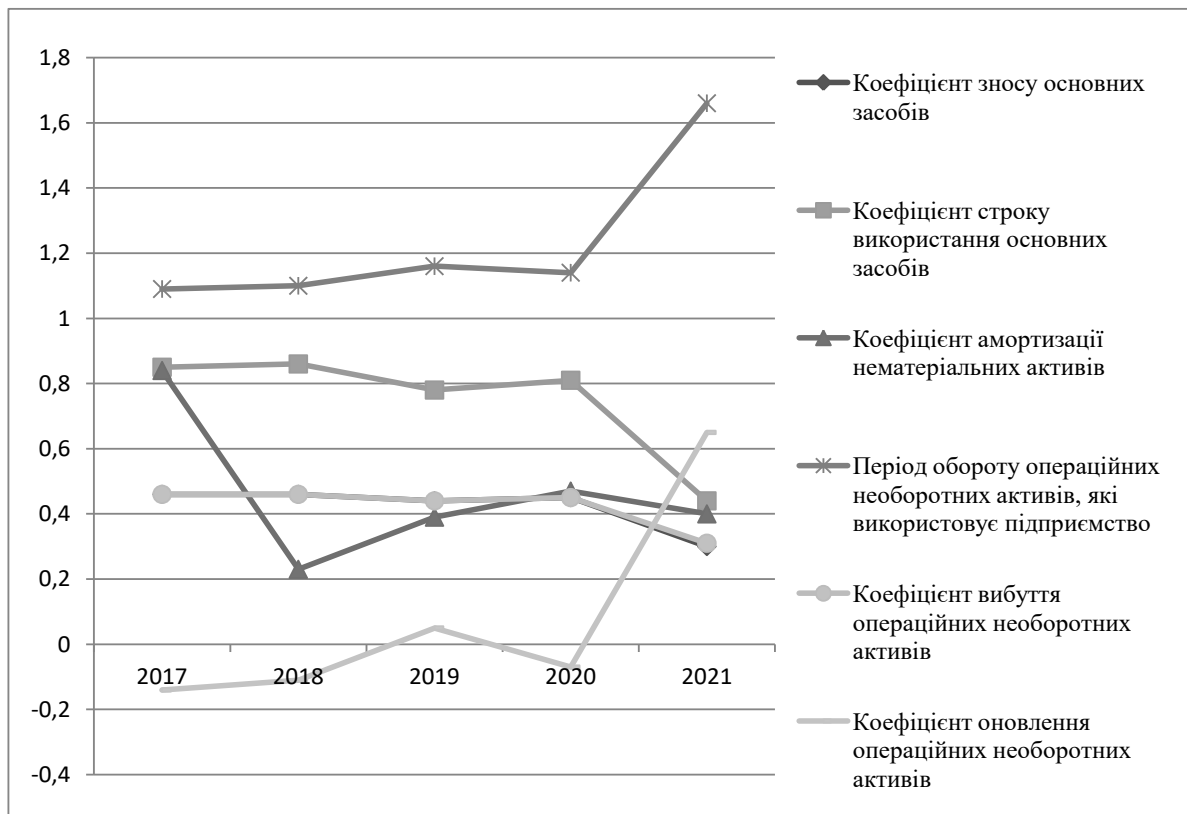

Рисунок 3.4 – Динаміка показників майнового стану ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

«У широкому змісті ділова активність означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці,

капіталу. У більш вузькому змісті ділова активність представлена як поточна виробнича і комерційна діяльність підприємства. Одночасно з цим підвищується період операційних необоротних активів та коефіцієнт оновлення.

У широкому змісті ділова активність означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування підприємства на ринках продукції, праці, капіталу. У більш вузькому змісті ділова активність представлена як поточна виробнича і комерційна діяльність підприємства.

Кількісний аналіз і оцінку ділової активності здійснимо за такими основними напрямками:

- аналіз динаміки загальних показників господарської діяльності;
- аналіз ефективності використання ресурсів підприємства.

Важливим напрямом аналізу ділової активності підприємства за кількісними критеріями є оцінка ефективності використання його ресурсів – коштів, запасів, можливостей, джерел формування факторів виробництва і доходів, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання та призначені для використання в процесі його господарської діяльності» [63].

«До числа основних показників оборотності капіталу (активів), що характеризують ділову активність підприємства і розраховуються за даними фінансової звітності, належать:

- коефіцієнт оборотності активів;
- коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача);
- коефіцієнт оборотності матеріальних запасів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності власного капіталу.

Коефіцієнти оборотності обчислюються в кількості разів, зростання є позитивною тенденцією» [1].

Нижче приведено динаміку основних показників ділової активності ТОВ «Технохім груп».

Дані звітності, що необхідні для розрахунку показників ділової активності підприємства, приведені у табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Динаміка даних звітності для розрахунку показників ділової активності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Стаття	Динаміка, млн. грн				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
1	Виручка від реалізації	33,016	68,648	108,615	220,862	199,372
2	Середній підсумок балансу	81,346	86,007	132,673	186,941	187,146
3	Чистий дохід	29,325	61,781	96,508	197,620	184,687
4	Середня чиста реалізаційна вартість	0,008	0,007	0,007	0,006	15,837
5	Собівартість реалізованої продукції	20,981	54,059	86,013	162,232	111,352
6	Середня кредиторська Заборгованість	2,353	3,797	5,506	7,670	10,958
7	Собівартість реалізованої продукції	20,981	54,060	86,013	162,232	111,352
8	Середні виробничі запаси	5,896	9,720	19826,2	35,718	29,379
9	Середня величина активів	81,346	86,007	132,672	186,941	187,146
10	Середня вартість основних засобів	24,639	23,733	22,465	21,964	35,268

Динаміка показників ділової активності ТОВ «Технохім груп» приведено у табл. 3.11 та рис. 3.5.

Таблиця 3.11 – Динаміка показників ділової активності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Показник	Значення показників, тис. грн, по роках				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Коефіцієнт оборотності активів	0,41	0,80	0,82	1,18	1,07
2	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,84	8,24	13,40	33,72	11,66
3	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	8,92	14,24	15,62	21,15	10,16
4	Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів	3,56	5,56	4,34	4,54	3,79
5	Коефіцієнт оборотності власного Капіталу	0,36	0,72	0,73	1,06	0,99
6	Коефіцієнт оборотності основних засобів	1,19	2,60	4,30	9,00	5,24

Ділова активність підприємства виявляється в динамічності її розвитку, досягненні поставлених цілей, ефективному використанні економічного потенціалу, розширенні ринків збуту. З приведеної динаміки видно тенденцію по поступовому підвищенню ділової активності підприємства, за винятком різких короткострокових зростань у 2020 році.

На короткострокову і довгострокову платоспроможність підприємства впливає його здатність діставати прибуток.

У цьому зв'язку розглянемо наступний аспект діяльності підприємства – рентабельність та прибутковість, що є якісним показником ефективності роботи підприємства.

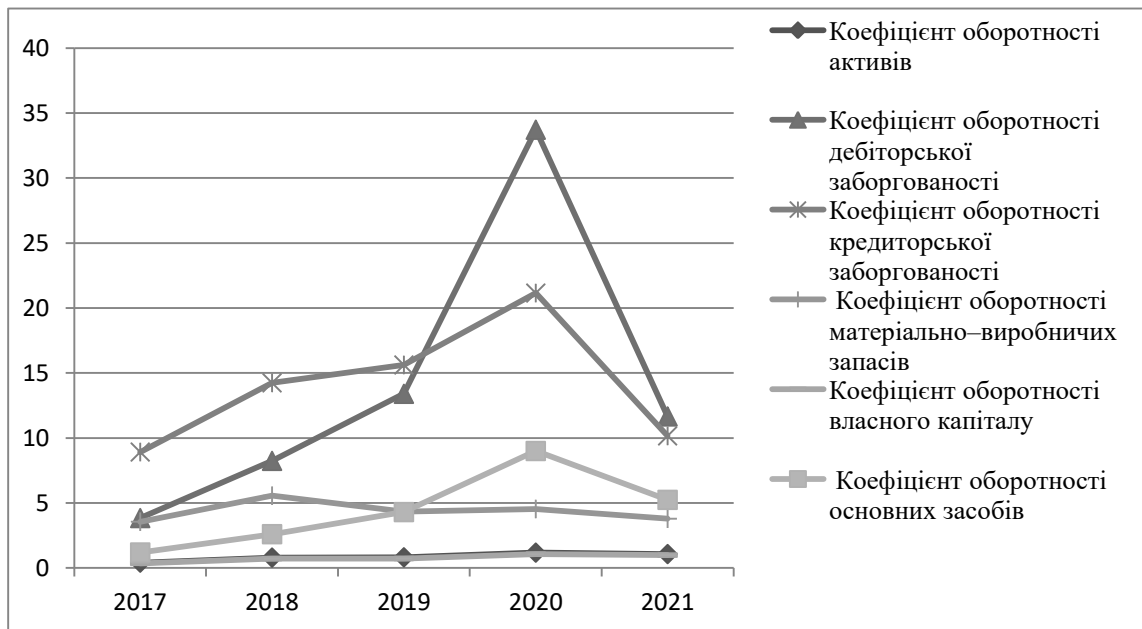

Рисунок 3.5 – Динаміка показників ділової активності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

«Показники рентабельності характеризують відносну прибутковість, чи прибутковість, що вимірюється у відсотках до витрат чи ресурсів. Вони відображають ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності:

– виробничої;

- підприємницької;
- інвестиційної;
- окупність витрат і т.д.

Найбільш повно, порівняно з прибутком, рентабельність характеризують остаточні результати господарювання, тому її величина показує співвідношення ефекту з наявними або спожитими ресурсами. Їх використовують для оцінки діяльності підприємства і як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворенні» [61].

Нижче приведено динаміку основних показників рентабельності та прибутковості ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП». Дані необхідні для розрахунку показників рентабельності та прибутковості підприємства, приведені у табл. 3.12.

Таблиця 3.12 – Вихідні дані для розрахунку показників рентабельності та прибутковості ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Стаття	Динаміка, мин. Грн				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий прибуток	0	4,854	14,994	10,295	46,817
2	Середня величина активів Підприємства	5,895	9,720	19,826	35,717	29,379
3	Валовий прибуток від реалізації Продукції	8,343	7,721	10,494	35,387	73,335
4	Чистий дохід від реалізації продукції	29,324	61,781	96507,3	197620	184687,4
5	Собівартість реалізованої продукції	20,981	54,060	86,013	162,232	111,352
6	Середня величина власного капіталу	56,314	59,529	67,408	79,860	110,129

Динаміка показників рентабельності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП» приведено у табл. 3.13 та рис. 3.6.

Таблиця 3.13 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

№	Показник	Значення показників, тис. грн, по роках				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт рентабельності активів	0,00	0,50	0,76	0,29	1,59
2	Коефіцієнт рентабельності реалізації 1	0,28	0,12	0,11	0,18	0,40
3	Коефіцієнт рентабельності реалізації 2	0	0,08	0,16	0,05	0,25
4	Коефіцієнт рентабельності основної діяльності	0,40	0,14	0,12	0,22	0,66
5	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0	0,08	0,22	0,13	0,43

З приведеної динаміки можна бачити добру тенденцію по покращенню рентабельності та прибутковості підприємства, що зумовлене збільшенням виручки та зменшенням витрат.

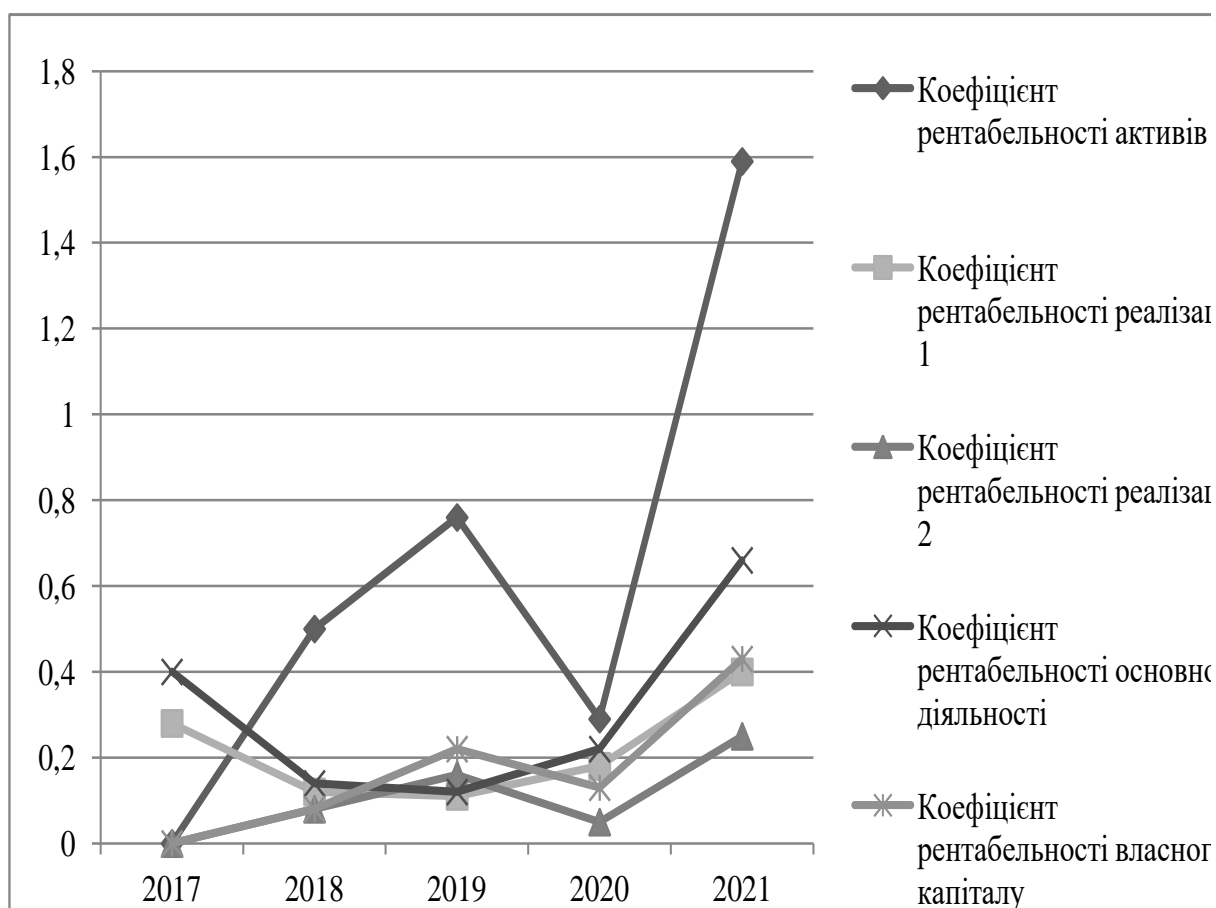

Рисунок 3.6 – Динаміка показників рентабельності та прибутковості ТОВ «ТЕХНОХІМ ГРУП»

Існує безліч коефіцієнтів рентабельності, використання кожного з яких залежить від характеру оцінки ефективності фінансово-господарської

діяльності підприємства. Від цього в першу чергу залежить вибір оціночного показника (прибутку), використовуваного в розрахунках. Найчастіше використовуються такі показники: валовий прибуток, операційний прибуток та чистий прибуток.

Таким чином проведене дослідження дозволяє стверджувати, що дане підприємство є прибутковим. Фінансовий стан ТОВ «Технохім груп» протягом аналізованого періоду є задовільним, оскільки більшість проаналізованих показників відповідають нормативним значенням і мають тенденцію до покращення.

3.3 Шляхи оптимізації управління фінансовою стійкістю підприємства

«Комплексна оцінка фінансового стану підприємства передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання, що дає можливість забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі.

Оцінка майнового і фінансово-економічного стану підприємства створює необхідну інформаційну базу для ухвалення управлінських і фінансових рішень щодо проблемних питань купівлі-продажу бізнесу, напрямів виробничого розвитку, залучення або здійснення інвестицій. Комплексна оцінка господарської діяльності є її характеристикою, отриманою в результаті комплексного дослідження, тобто одночасного та узгодженого вивчення сукупності показників, що відображають всі аспекти господарських процесів, і містить узагальнені висновки про результати діяльності виробничого об'єкта на основі виявлення якісних і кількісних відмінностей від бази порівняння (плану, нормативів, попередніх періодів, досягнень на інших аналогічних об'єктах, інших можливих варіантах розвитку).

Діяльність підприємства характеризується сукупністю показників, які ієрархічно зв'язані між собою. Нижній рівень ієрархії – це прості показники, які безпосередньо можуть бути виміряні або розраховані і надані в абсолютному або відносному виразі.

Отримання комплексної оцінки – це поетапний перехід від оцінки одиничних показників до підсумкових оцінок вищого рівня і до отримання комплексної оцінки, що знаходиться на верхньому рівні ієрархії.

Підсумкові (блокові) оцінки характеризують певні сторони діяльності підприємства. Комплексна оцінка характеризує результати діяльності підприємства в цілому. Підсумкову і комплексну оцінки отримують шляхом синтезу оцінок попереднього рівня ієрархії на підставі застосування різного роду середніх» [68].

«Процес управління фінансовою стійкістю - це сукупність циклічних дій, пов'язаних з виявленням факторів, що впливають на фінансову стійкість, з пошуком і організацією виконання прийнятих фінансових рішень.

Стратегічне управління фінансовою стійкістю повинно враховувати не тільки цілі фінансового менеджменту та тип фінансової політики, а й вид фінансової стійкості, який характерний для підприємства на даний момент часу. Фінансово стійкий стан підприємства дає можливість здійснювати активний розвиток підприємства (поєднання операцій з різним рівнем фінансового ризику, що дозволяє впроваджувати інновації, проводити модернізацію і технічне переозброєння підприємства).

Складність управління фінансовою стійкістю полягає в тому, що її не можна розглядати як головну мету діяльності ділової одиниці, оскільки досягнення належного рівня стійкості буде пов'язане передусім з відмовою від ризикових проектів, нововведень та додаткового залучення позикових коштів, що, зрештою, може спричинити до занепаду цієї одиниці. Забезпечення стабільного функціонування суб'єкта господарювання є виправданим лише у випадку його корисності для зацікавленої сторони» [60].

«Сучасна теорія менеджменту головною метою функціонування

підприємства вважає індивідуальні інтереси його власників, які очікують стабільного та високого прибутку на інвестований капітал. Водночас існують й інші суб'єкти економічних відносин (банки, кредитні спілки, страхові компанії, постачальники сировини та матеріалів, покупці, держава та працівники), зацікавлені не стільки у рівні прибутковості чи збільшенні вартості підприємства, скільки в його платоспроможності.

Різноманітність особистих інтересів, які є дещо суперечливими, зумовлює необхідність формування мети, досягнення якої дає змогу максимально задовольнити інтереси усіх сторін, що забезпечують діяльність суб'єкта господарювання. Такою метою, на нашу думку, є забезпечення фінансової стійкості підприємства у тривалому періоді» [69].

Для оптимізації управління рівнем стійкості фінансової системи підприємства та оцінки впливу на неї зовнішніх фінансових чинників в роботі запропоновано використання матриці альтернативних фінансових стратегій підприємства (табл. 3.14).

До прямих факторів зовнішнього середовища належать: постачальники, споживачі, конкуренти. Для розрахунку впливу зовнішнього середовища на фінансову стійкість підприємства застосовується метод експертного опитування керівників. Бали виставляються в діапазоні від -1 до +1 по кожному з трьох складових факторів зовнішнього середовища на підставі експертного опитування керівників підприємства. Інтегральний показник впливу зовнішнього середовища на фінансову стійкість – I_{3c} розраховується як сума добутків за кожним елементом.

Інтегральний показник фінансової стійкості розраховується як сума відхилень показників оцінки фінансової стійкості суб'єктів господарювання від нормативних значень.

Аналіз фінансової стійкості за цими показниками дає змогу дати комплексну оцінку фінансової стійкості суб'єкта господарювання та ухвалювати на її основі стратегічні фінансові рішення.

Таблиця 3.14 – Матриця стратегій забезпечення фінансової стійкості підприємства

Інтегральна оцінка впливу зовнішнього середовища (I_{zc})	Інтегральна оцінка фінансової стійкості підприємства (I_{fc})		
	Висока	Нормальна	Низька
$I_{zc} > 0$	1. Сприятлива ситуація, негативний вплив зовнішнього середовища мінімальний. Стратегія стійкого зростання.	2. Нормальна стійкість фінансової системи підприємства за позитивного впливу зовнішнього середовища дає змогу реалізувати стратегію стійкого зростання.	3. Сприятлива зовнішня ситуація створює можливості для відновлення фінансової стійкості підприємства. Стратегія підтримання фінансової стійкості.
$I_{zc} = 0$	4. Підприємство зі стійкою фінансовою системою за умови відсутності суттєвого впливу зовнішніх чинників може реалізувати стратегію стійкого зростання.	5. Зовнішнє середовище суттєво не впливає на фінансову стійкість підприємства. В такій ситуації актуальною є стратегія підтримання фінансової стійкості.	6. За умови відсутності суттєвого впливу зовнішнього середовища для відновлення фінансової стійкості доцільно скористатись стратегією фінансової стабілізації .
$I_{zc} < 0$	7. Негативний вплив зовнішнього середовища можна подолати за рахунок фінансової стійкості. В такій ситуації актуальною є стратегія підтримання фінансової стійкості.	8. Значний вплив дестабілізуючих зовнішніх чинників за умови нормального фінансового стану передбачає необхідність використання стратегії фінансової стабілізації.	9. Сила дестабілізуючих зовнішніх чинників дуже значна. Фінансова ситуація на підприємстві близька до кризи (банкрутство). Стратегія фінансової стабілізації.

Стратегічне управління фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання в Україні здійснюють в умовах невизначеності, обумовленої науковим прогресом, нестабільністю політичної ситуації, зростанням конкуренції на товарних і фінансових ринках, посиленням глобалізаційних процесів та дефіцитом інформації, а також за наявності різноманітних способів і варіантів перетворення можливостей у дійсність та багатоваріантності реалізації управлінських рішень» [61].

До основних ризиків, що призводять до втрати фінансової стійкості віднесено: ризик неефективної структури капіталу, ризик зниження

ліквідності підприємства, кредитний ризик, податковий ризик, інвестиційний ризик, ризик операційної діяльності та ризик неефективної організаційної структури підприємства.

Система внутрішніх механізмів управління ризиком зниження фінансової стійкості підприємства передбачає використання таких методів його оптимізації: уникнення, лімітування, мінімізація та диверсифікація ризику, а також самострахування та хеджування фінансових ризиків. До зовнішніх методів зменшення ризику втрати фінансової стійкості суб'єкта господарювання відносимо страхування та розподіл ризику.

ВИСНОВКИ

У ринкових умовах господарювання особливої важливості набуває об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства. Для того щоб підприємство не зазнавало падіння, треба постійно аналізувати результати своєї минулої діяльності та прогнозувати майбутні зміни й шляхи їх вирішення. Також в сучасних умовах господарювання особлива увага приділяється бухгалтерському обліку фінансових результатів, які є одним з найважливіших складових діяльності підприємств. Цим пояснюється актуальність теми кваліфікаційної роботи.

За результатами дослідження теоретичних підходів до визначення сутності поняття «дохід» запропоновано наступне трактування даної категорії, яку пропонується розглядати як одержання суб'єктом господарювання конкретних економічних вигід (грошових коштів, матеріальних активів) від різних видів його діяльності (операційної, фінансової) за певний період часу. Дане визначення сприятиме визначенню особливостей господарських операцій щодо отримання доходів.

Визначено, що бухгалтерський облік на підприємстві ведеться по всіх існуючих аспектах відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО та діючого законодавства. Аналітичний та синтетичний облік доходів і витрат на підприємстві організований з урахуванням специфіки його діяльності і визначений в обліковій політиці підприємства. Витрати підприємства формуються тільки на підставі 9 класу рахунків.

Розробка організаційно-методичних підходів до формування облікової політики підприємства в частині обліку витрат є запорукою правильного формування Звіту про фінансові результати діяльності підприємства.

На підставі проведеного дослідження визначено складові елементи облікової політики в частині організації обліку витрат. Застосування даного

підходу дає можливість оптимізувати організаційне забезпечення бухгалтерського обліку з метою визначення результатів діяльності підприємства та ухвалення ефективних управлінських рішень. Інформацію про складові елементи облікової політики необхідно зазначати в Наказі про облікову політику.

Обґрунтовано, що у зв'язку з різнопрофільним характером діяльності підприємства є необхідність одержання інформації про доходи від окремих напрямів діяльності. У зв'язку з чим підприємству рекомендовано відкриття до субрахунку 702 «Доходи від реалізації товарів» наступних аналітичних рахунків: 7021 «Доходи від реалізації товарів згідно контрактів оптової торгівлі»; 7022 «Доходи від реалізації товарів в роздріб», а до субрахунку 703 «Доходи від реалізації робіт, послуг» такі аналітичні рахунки як 7031 «Доходи від реалізації монтажних робіт»; 7032 «Доходи від реалізації ремонтних робіт». Сформована інформація на даних аналітичних рахунках буде корисною керівництву підприємства при здійсненні контролю та прогнозуванні оптимальних обсягів прибутку.

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що за аналізований період відбулося значне підвищення рівня фінансової незалежності підприємства та фінансової стабільності. Це відбулося одночасно з покращенням майнового стану. Аналіз динаміки ділової активності підприємства підтверджує тенденцію її поступового підвищення, за винятком різких короткострокових зростань у 2020 році. В цілому за аналізований період підприємство є прибутковим, а фінансовий стан - задовільним, оскільки більшість проаналізованих показників відповідають нормативним значенням і мають тенденцію до покращення.

Оскільки стійкість фінансової системи ділових одиниць формується під впливом чинників як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, запропоновано для оцінки фінансової стійкості суб'єкта підприємству використовувати інтегральний показник фінансової стійкості $-I_{\Phi C}$, та інтегральний показник впливу зовнішнього середовища на фінансову

стійкість суб'єкта господарювання – I_{3C} . Такий аналіз фінансової стійкості даватиме змогу сформувавши комплексну оцінку стійкості фінансової системи суб'єкта господарювання та ухвалювати на її основі стратегічні фінансові рішення. Пропонований аналіз проводиться на підставі використання матриці стратегій забезпечення фінансової стійкості підприємства.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Атамас П.Й., Лисиченко О.О., Атамас О.П. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 356 с.
2. Бабіцька О.О. Економічний зміст фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Вісник СНАУ*. 2010. Випуск 5/1. С. 120-123.
3. Берест М.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с.
4. Білик М.Д., Білик Т.О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: монографія. Київ : КНУТД, 2012. 280 с.
5. Бланк И.А. Управление прибылью. Київ : Ника-Центр, 2008. 752 с.
6. Блонська В.І. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.- техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України. 2008. Вип. 18.6. с. 117-123
7. Бойчук Д.В. Управління доходами на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. №3. URL : <http://global-national.in.ua/issue-4-2015>
8. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
9. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2005. 480 с.
10. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2009. 912 с.
11. Вербило О.Ф., Коробова Н.М., Ярошинський В.М. Управлінський облік : навч. посіб. Київ : НАУ, 2008. 456 с.
12. Верига Ю.А., Виноградова М.О., Гладких Т.В., Гусакова О.С. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020.

520 с

13. Висока О.Є. Економічна сутність прибутку та концепції його формування. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2013. Випуск 17. С. 37-44.
14. Голов С. Ф. *Управлінський облік* : підручник. Київ : Лібра, 2008. 704 с.
15. Гончаров А. Б. *Фінансовий менеджмент* : навч. посіб. Харків : ІНЖЕК, 2007. 240 с.
16. Грещак М. Г., Коцюба О. С. *Управління витратами* : навч.-метод. посіб. Київ : КНЕУ, 2002. 131 с.
17. Грінченко А.В. Класифікація факторів впливу на витрати підприємства. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2012. Вип. 27 (1). С. 392-398
18. Гуріна Н. В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 12. Ч. 1. С. 203-205.
19. Дерій В. А. *Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю* : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 200 с.
20. *Економіка підприємства* : підручник / під заг. ред.. Ковальської Л.Л. та Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
21. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. *Фінансовий менеджмент* : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.
22. Загородній А.Г., Партин Г.О. *Бухгалтерський облік: основи теорії та практики*: навч. посіб. Київ : Т-во «Знання»; КОО, 2004. 377 с.
23. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. *Фінансово-економічний словник* : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 1072 с.
24. Зозуля І. М., Селіверстова І. О. Перспективні шляхи вирішення проблеми обліку доходів і витрат підприємництва. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2019. № 25. С. 98-103.
25. Івашкевич В.Б. *Бухгалтерський управлінський облік* : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 576с.

26. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення: 15.11.2020).
27. Камінська Т.Г. Взаємозв'язок доходів і витрат як категорій оціночних характеристик руху капіталу в обліку. *Науковий вісник НУБіП України* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НУБіП України, 2010. Вип. 154.
28. Крупка Я. Д., Задорожний З.В., Гудзь Н. В. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
29. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ : «Хай-Тек Прес», 2008. 336 с.
30. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 670с.
31. Маркова Т.Д., Тройніна В.В., Чорна С.В. Оцінка впливу витрат і доходів на фінансові результати на прикладі ПП фірма «Гармаш». *Економіка харчової промисловості*. 2018. Т. 10. Вип. 2. С. 251-260.
32. Митяй О.В., Бечко П.К. Методичні підходи щодо оцінки фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Уманський національний університет садівництва. Економічний форум*. 2014. № 4. С.67–72
33. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз : підручник / за ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2017. 704 с.
34. Мулик Т.О., Любачівська С.І. Методичні засади аналізу витрат виробництва сільськогосподарських підприємств. *Актуальные научные исследования в современном мире: материалы II Междунар.научн.-практ. инт.-конф.* Переяслав-Хмельницький. 2015. Вып. 2 с.103-107
35. Мулик Т.О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури. 2017. 288 с.
36. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України

- від 07.02.2013 № 73. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE22868.html.
37. Павелко О.В Теоретичний аспект дослідження сутності поняття «дохід» та особливості його класифікації. *Наукові записки. Серія «Економіка». зб. наук. праць*. НУ «Острозька академія» Випуск 10. С. 285-293
38. Парнюк В. Визначення поняття «дохід» в економічній теорії. *Економіка України*. 2012. вип. 3 С.36-48с
39. Подання фінансової звітності : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_013. (дата звернення: 15.11.2023).
40. Податковий кодекс України №2856-VI від 23.12.2010. URL : <http://rada.gov.ua>. (дата звернення: 15.11.2023).
41. Покропивний С. Економіка підприємства : підручник. Київ : КНЕУ, 2009. 528с.
42. Положення бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.99 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 15.11.2023).
43. Положення бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 15.11.2023).
44. Полятикiна Л. I., Бур'ян Н. Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Випуск 33. Частина 2 С. 36-39.
45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення: 15.11.2023).
46. Продиус Ю.И. Экономика предприятия : учеб. пособ. Харьков : Одиссей, 2004. 416 с.
47. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Фінансовий облік у системі управління :

- монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2009. 178 с.
48. Ратушна О.П. Облік і аналіз фінансових результатів : методика та організація : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ : Нац. акад. статистики, обліку та аудиту, 2013. 20 с.
49. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий : прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. Киев : Изд. дом «Максимум», 2001. 600 с.
50. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.
51. Самохін Л.В. Фінансовий результат як економічна категорія та об'єкт бухгалтерського обліку. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна.* Випуск 97. 2012. С. 51 – 58.
52. Скрипник М. І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат та калькулювання собівартості продукції : монографія. Житомир, 2011. 732 с.
53. Соколов В. М., Косата І. А., Розіт Т. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 222 с.
54. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2006. 526 с.
55. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019. 647 с.
56. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства : підручник. Київ : Алерта, 2018. 485с.
57. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. Київ : Алерта, 2011. 976 с.
58. Томчук О.Ф., Чорната Т.П. Інтерпретація непрямих витрат та їх вплив на фінансові результати підприємства. *Інфраструктура ринку. Електронний науково-практичний журнал.* Випуск 3. 2017. С. 16-20. URL: <http://market-infr.od.ua/uk/3-2017>.
59. Томчук О.Ф., Мазур В.А. Методика аналізу фінансового стану

підприємства відповідно до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів *ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики* . 2017 .- № 3 (19). С. 7-20.

60. Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури. 2006. 120 с.
61. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : Видавництво ПП «Астрія», 2020. 434 с.
62. Філімоненков О. Фінанси підприємств : підручник. Київ : Ельга, 2009. 360с.
63. Фінансовий аналіз : підручник / за ред. Павловської С. Київ : КНЕУ, 2010. 388с.
64. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. Поддєрьогіна А.М. Київ : КНЕУ, 2010. 535с.
65. Фінансовий облік : конспект лекцій / укладачі: М. Ю. Абрамчук, Ю. Г. Гуменна, І. В. Тютюнник, П. М. Рубанов. Суми : Сумський державний університет, 2018. 395 с.
66. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 656 с.
67. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2008. 678 с.
68. Шевчук О.А. Облік та управління витратами в умовах розвитку сучасних інформаційних технологій: *Актуальні проблеми економіки в Україні та світі* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 3-4 берез. 2018 р. Київ, 2018. С. 293–296.
69. Шубіна С.В., Мірошник О. Ю., Сулименко К. С. Теоретико-методичні підходи до аналізу витрат, доходів і фінансових результатів. *Вісник УБС*. 2017. № 3 (30). С. 83-88.
70. Шурміна А.О. Аналітичне забезпечення оперативного управління

доходом операційної діяльності. URL : <http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2010/econom/109-SevNTU/109-34.pdf>.

71. Яворська Т.І., Соболевська О.О., Теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2020. №2(42), С. 101-107
72. Barker R. Short Introduction to Accounting. Cambridge University Press, 2012. 171 p
73. Bragg S.M. Accounting Best Practices. Wiley, 2010. 512 p.
74. Cost accounting / B. Deakin Edward, W. Michael Maher. Irwin: Homewood, 2011. 1059 с.
75. Day G. Wharton on Dynamic Competitive Strategy / George Day, David Reibstein. New York: Wiley, 2004.
76. Kimmel Paul D., Weygandt Jerry J., Kieso Donald E. Accounting - Tools for business decision making Wiley, 2011. 458 p.
77. Frederick B. Hawley Enterprise and profit. The Quarterly Journal of Economics. 1990. 85p